

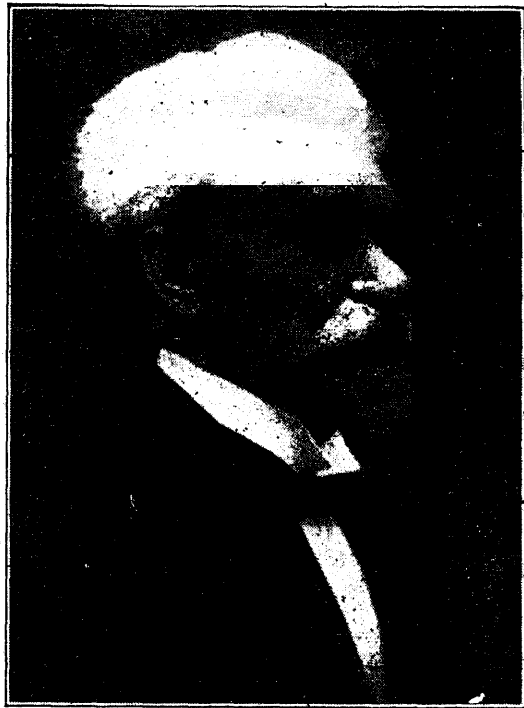
6
M
B
E
R
6

1930
KIRJASTUS-
RAAMATUKOGU

ROMAN

No

18

Mihkel Martna,
Rüügikogu abiesimees, saab 17. sept. 70 a. vanaks.

KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG.”
TALLINN, 1930. A. IX. AASTA KÄIK.

Hind 40 senti.

ROMAAN Nr. 18

SISU:

Hanns von Spielberg: Kolmiktäht.
 Jakob Vassermann: Inkade kuld.
 Hallowoy Smith: Nadja.
 M. I. Eisen: Raamat.
 Oedön Irsai: Mälestus.
 Helmuth Unger: Laternad.
 Kurt Miethke: Hanekarjane Lili.
 Jakob Liiv: Tahaks vaikida.
 Storm Petersen: Halvad ajad.
 E. P. Oppenheim: Libedal teel.
 Tött ja nalja.

ROMAAN'i

tellimishinnad:

Kodumaale:

12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50
 9 kuud (18 nr. nr.) , 6.00
 6 kuud (12 nr. nr.) , 4.00
 3 kuud (6 nr. nr.) , 2.25
 2 kuud (4 nr. nr.) , 1.60
 1 kuu (2 nr. nr.) , —.80
 Üksiknumber , —.40

Välismaale:

12 kuud . . . . . Kr. 10.—
 6 , ... 5.—
 3 , ... 2.50

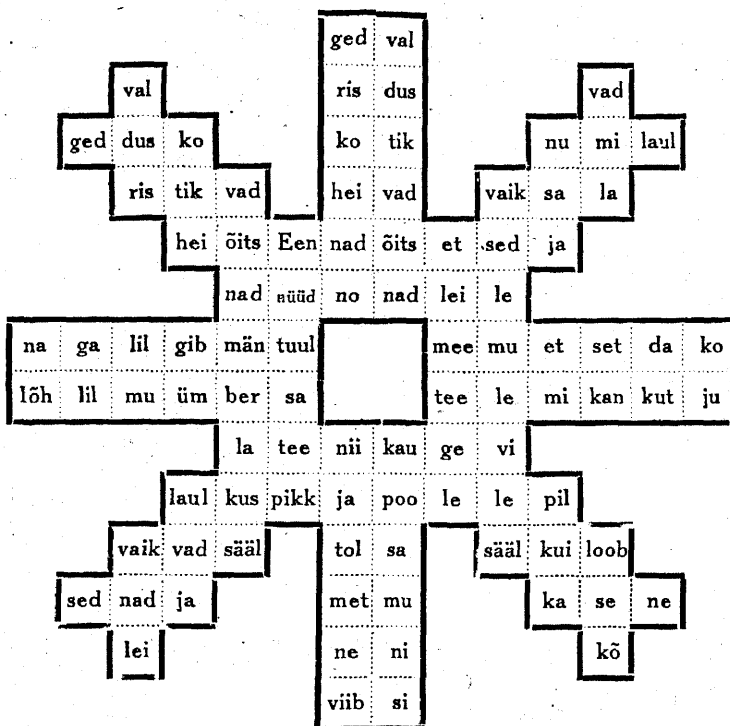
Tellimisi võtavad vastu ilma lisatasuta kõik postiasutused, rmtkpl. ja „ROMAAN'i“ müüjad.

Talituse aadress:

TALLINN, Müürivahe tän. 16
 Telefon (2) 12-53.

Mõistatus

Nr. 17 (203)

Seadnud: Em. Gutmann.

Missugune Ernst Enno luuletus on siin peidus?

Lahendada kuningakõnnaku abil.

Lahendus ilmub „Romaanis“ nr. 22 (207)

MAGISTER VIEKMANN'I UUDIS!

Isetöötav **seebirkas**
 pesupulber

LUMOL

peseb pesu pimestavalt valgeks
 ilma **töõta**.

„Romaanr“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00;
 3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

Romaan

Nr. 18 (204)

September 1930

IX. aastakäik.

Kolmiktäht.

Saksa kirjanik *Hanns von Spielberg'i* romaan.

14

See oli hirmuaja kõige raskemal päevil. Robespierre ja St. Just seisid oma võimu haritipul, kuninga pea oli langenud, Marie Antoinette ootas surmaotsust. Kõik vanglad olid täidetud; ka mu vaene, armastatud abikaasa oli, süüdistatud vasturevolutsioonis, vanglasse heidetud ja ootas St. Lazare'is oma saatust.

Olin tookord vaevalt kaks aastat abielus ja vaatasin vastu esimesele emaõnnele. Asjatult olin palunud taevast ja maad mu meest päästa. Kui olin meelegeite tipul, teatati mulle ühel hommikul noort ohvitseri mu mehe endist seltsimeest. See oli Napoleon Bonaparte, tookord tundmatu ja vähe armastatud pealik. Ta tuli väikese laenu pärast, sest ta väikest palka maksti talle rahatähtedes, mis juba olid kaotanud igasuguse väärtuse. Andsin heameelega, mis võisin, sest teadsin, et toimisin oma abikaasa meele järele. Meie jutuajamisel aga kaalusime veel kord võimalust vangile abi tuua. Äkki küsis ta: „Te tunnete Marion Talleyrandi — Te olite vikontess Labourdi sõbranna?“

Jaatasin, teadmata, mis ta tahtis. Ma ei teadnud isegi, et ta tundis Talleyrandi abielu saladust, kelle abikaasa oli mu parim sõbranna.

„Talleyrandil on suur mõju, palju suurem, kui üldiselt arvatakse,“ jatkas Bonaparte. „Soovitan teile tungivalt paluda ta eestkostmist. Kui keegi, siis võib ainult tema aidata, kui ta üldse aidata laseb!“

Lootsin sellest heast nõuandest õige vähe, sest tundsin Talleyrandi, kes oli käinud mu vanemate majas. Kuid hädas haarab uppuga õlekõrre järele. Sõitsin Marionile juure, kelle Talleyrand oli paigutanud väikesesse ja peidetud korterisse Belleville'i eeslinnas. Ta

ootas nagu minagi emarõõmusid. Noor abielu ei olnud õnnelik, peale lühidat õnneüüma oli järgnenud Marionile rida raskeid pettumusi. Ta abikaasa, täidetud ainult egoistlikkudest huvidest, oli tüdinenud veetlevast olevusest ja jättis ta üksi. Marion arvas ja lootis, et laps ta uuesti kõvemini ta külge seob.

Marion oli mu vastu armas ja hea, kuid ta tõrjus pisarsilmil mu ettepaneku tagasi, et ta paluks mu abikaasa pärast Talleyrandi. Ta ei tohtivat tulla sarnaste palvetega, Talleyrand olla närviline ja tujukas ja hoolimatu. Lootusetult ja pisaratega silmis läksin minema. Järgmisel päeval tuli mu tütar ilmale — mu Louison. Siin, härra v. Stetten, on sündimisdokument. „Madame de Vernier avas kiirelt halli dokumendi, mida ehtisid vabariigi embleemid, välja antud Pariisi kolmanda linnaosa pealiku poolt.“

„Kaks päeva hiljem tuli Marion vana teinija mu juure. Kuna Talleyrand on olnud lühidalt reisil Nantes'i, oli Marion sünnitanud lapse, mis aga juba mõned tunnid hiljem oli surnud, enne kui sündimisest suudeti teatada linnapealikule. Omas meelegeites, kaheldes tulevikus ja abieluõnnes, tegi mulle Marion ettepaneku, et annaksin talle oma lapse ja et talle oleks pühaks kohuseks, ta kustutamata tänu tähiseks, oma abikaasat venda mu mehe süütuses ja teda Talleyrandi abil päästa.“

Kas võite mõõta võitlust emasüdame ja abikaasa armastuse vahel, mis haaras mind? — kuid kas oli üldse valikut?

Kõikudes tõusin omalt asemelt. Madelein e pidi mu riuetuma ja mulle vankri muretsemä. Viisin ise oma lapse Marionile, panin talle Louisoni rinnale ja vankusin minema. Kui

juudsin koju, langesin maha ja vaibusin sügavasse minestusse.

Neli nädalat heljusin elu ja surma vahel. Kui tulin uuesti meelemärkusele, teatati mulle, et mu abikaas tapakirve all oli surnud.

Nüüd tahtsin tagasi nõuda oma last, oma Louisoni, sest Marion ei olnud ju oma lubadust pidanud või pidada võinud. Kuid kuulsin ainult, et ka tema enam ei elanud. Ta oli surnud nurgavoodipalavikku, mis tookord mässas Pariisi hirmsal moel. Talleyrand oli aga Inglismaale sõitnud, olles saanud Pariisi tolleaegsetele võimumeestele ebamugavaks.

„Milline keeruline lugu!“ heitis Kurt vahele.

Louisoni ema noogutas kurvalt.

„Leidsin lõpuks oma lapse jälle, kelle Talleyrand oli andnud lihtsate inimeste hoolde. Suurema summa vastu andsid need, kellele Louison näis koormaks peale Talleyrandi põgenemist, mu lapse mulle tagasi. Mõodusid kaks aastat, ilma et oleksin kuulnud kardetud mehest, siis ilmus ta uuesti Pariisi. Tujukusest otsis ta inimesed üles, kelle kätte oli usaldanud Louisoni, ja kuulis neilt mu aadressi. Oleksin talle tookord kohe kindlalt vastu astunud, oleks ehk kõik teisiti tulnud. Et ta aga mulle lubas, enne kui sain sõnagi suust, et jätab lapse mu juure, nähtavasti rõõmus, et murest väikese olevuse pärast lahti oli saanud, siis rahuldusin sellega. Louison kasvas mu nime all minu lapsena üles. Alles kui Talleyrand, mitu aastat hiljem, tema kohta esitas esimesi nõudeid, lootes, et tütre pärast võib saada Marioni vanemate varanduse, kui talle siis vastu astusin asjaolu tõendustega, et Louison on minu laps, algas meie vahel avalik vaen. Ta lükkas kõik ümber, mis ütlesin, seletas, et mu jutustus laste vahetusest olevat mu haige fantaasia pettepilt, ja kiusas mind seni, kuni leidsin Napoleonis vägeva kaitsja. Kuid ka siis, kui ta oli kogunud nii suured varandused, et Marioni väike omandus võis olla talle ükskõikne, ei tahtnud Talleyrand mulle Louisoni jätta, ta pidi olema ta kättemaksu tööriist minu vastu.“

„Ja Louison?“ küsis Kurt, kui madame de Vernier vaikis.

„Ta ei aimanud midagi võitlustest, mis sõid mu sisemuses. Ja nüüd mõõtke ohvri suurust, mille tõin Elbal keisrile, kui täitsin ta soovi ja teatasin Louisonile, et ta on Talleyrandi tütar ja, tema poolt kutsutud,

peab minema ta juure Viini. — Nüüd teate kõik, härra v. Stetten.“

„Täna südamest teie usalduse eest, madame,“ ütles Kurt. „Et saladus jääb minu teada, ei tarvitse ma vist kinnitada. Kui võtta asja õigusteaduslikult, mille üle peavad otsustama kohtunikud, siis ei tea ma tõepoolest, kas pime õigluse jumalanna omad kaalud teie pool langetab. Kuidas võib kohus otsustada, kas Louison on Talleyrandi tütar, või kas ta on teie tütar, kuna teie eest kõneleb ainult teie, kuid mitte erapooletu tõendus.“

Proua de Vernier langetas pea. „Nagu teie, härra v. Stetten, nii kõneles ka Napoleon. Kuid ometi on olemas erapooletu tunnistaja, et Louison on mu tütar — Te unustate Madeleine'i! Madeleine oli Louisoni sündimise juures, ta oli vahetuse juures ja on igal ajal valmis vanduma, et Louison on mu tütar.“

Stetten ei olnud kuulnud midagi truust vanaeidest sellest päevast saadik, mil ta Louisoni oli vabastanud Beneventi vürsti Viini paleest. „Ja Madeleine on teie juures?“ küsis ta.

Madame de Vernier kokkus hirmsasti. „Minu juures? Jah, kas Madeleine ei olnud Louisoniga Kremmrodes? Kas ei jäänud ta Louisoni juure?“ uuris ta.

Stetten pidi eitama. Madeleine oli tookord jäänud Viini.

„Mu viimane lohutus oli, et arvasin, et Madeleine on Louisoni juures, sest ma tundsin ja usaldasin vana teenija truudust ja tarkust,“ kaebas vaene ema. „Nüüd on mu laps täitsa mahajäetud ja ükski, täitsa vägivalla võimuses ja ma ei saa rahu etteheitest, mis piinavad mind päeval ja ööl!“

Stetten tõsis ja ulatas talle käe. „Julgust, madame. Olgu Louison peidus, kus tahes, meie leiame ta ometi! Teie, madame, ema armastuse instinktiga, Dulot — oma kirklike, truust armastuse jõuga, mina — Louisoni alandliku sõbrana! Ja kui peaksime kogu Euroopa läbi uurima, me leiame ta siiski!“

Kuuesteistkümmes peatükk.

Gortschino pargis.

„Palun ainult kõige alandlikumalt, et diplomaadid peaks meeles, et nad ei tohi kaotada seda, mis sõdur on võitnud oma verega. See silmapilk on ainus ja viimane, et kindlustada Saksamaad Prantsusmaa vastu. Teie Majesteet saaks austatud Saksamaa julgeoleku asutajana ja ka meie nau-

diksime oma pingutuste vilja, kui enam ei tarvitse seista löögivalmis mõõgaga!“

Nii kirjutas marshall Edasi, Katzbachi, Mõckerni ja La Belle Alliance'i võidurikas kangelane, kuningas Friedrich Wilhelm III., kui diplomaadid, keda ta tusaselt vihkas, hakkasid Viinil katkestatud tööd Pariisis jätkama ja lõpetama. Ta ei olnud ülekohtune kartustega, mis kõlasid ta ridadest. Juba tegi Prantsuse diplomaatia ettevalmistusi, härra v. Talleyrand eesotsas, et võtta Saksamaalt ka teise võidu hinda!

Kõrged liitlased ei olevat ju võidelnud Tema kõige kristlikuma Majesteedi, kuninga Ludvigi, vaid Jumala salgaja koletise Napoleoni vastu; sellepärast olevat hirmus ülekohus, kui vaene Prantsusmaa pidavat maksma 1815. a. sõjakulud, nii seletas libe diplomaat ja vaimustatult kordasid seda ta pooldajad. Et Bourbonide lohakus oli võimaldanud Kardetu tagasitulekut Elbalt, et Prantsusmaa talle vastu oli hõisanud ja õigusega kahjutasu pidi andma ohvrite eest, mis ta teistkordselt oli nõudnud Euroopa käest, seda ei tahtnud mõista Prantsusmaa diplomaadid! Nad olid ju harjunud sajan-deid aastaid, et nõrk, lahutatud Saksamaa kummardas Prantsusmaa geeniusse ette või järele andis Inglismaa või Venemaa survele ja ainult selleks oli olemas, et tuua võõrastele kastaneid tulest. Mispärast pidi seekord asi teisiti olema?

Kuid seekord ei läinud asi mitte täielikult Bourbonide soovide järele. Kohe peale Pariisi sissevõtmist selgus, et Saksa väejuhid ei mõtelnud enam nii armulikud olla kui möödunud aastal. Blücher ja Gneisenau näitasid end valjemalt küljelt: upsakad pariislased pidid tühjendama rahakotid, vaevaga päästis Wellington tigea marschall Edasi viha käest tolle uhke silla, mille Napoleon ülemeelikult oli ristunud Jena sillaks ja mida Blücher tahtis õhku lasta. Valulikult tundsid Seine'i härrad, et toredatest muuseumidest ja maalidegalleriidest, mida Napoleon oli ehtinud Euroopast röövitud meisterteostega, tagasi nõuti varastatud varandused, mis 1814 arusaamatus heasüdamlikkuses olid jäänud Prantsusmaale. Veel valusamini tundis Prantsusmaa, et temale pealepandud rahutingimused siiski hingasid seda vaimu välja, mida Stein ja Gneisenau, kes võtsid osa Blücheri soovil läbirääkimistest, neile peale olid surunud. Jäidki Saksa patriootide südamesoovid rahuldamata, jäigi Elsass ja Lothringen Prantsusmaale, pidi see siiski nõus olema teiste piirimuutustega, pidi vastu võtma aastateks tugeva okupat-

siooniväe tagatiseks, et ta hoiab rahu ja pidi maksma kaheksasada miljonit sõjakulud. Ja kui Talleyrand näitus jonnakana, tabas teda isiklikult kõige raskem hoop: suurriikide tungival nõudel pidi kavalatest kõige kavalam, kes Viinis veel mõne kuu eest oli lasknud tantsida kogu Euroopa kõrgel diplomaatial oma pilli järele, maha panna oma ministri portefeuille'i!

See ei olnud enam uhke, upsakas Beneventi vürst, keda kohtas Kurt v. Stetten, kui ta, varustatud vürst Hardenbergi soovustega, teda ta palees üles otsis. Aastaid vananenud rauk, kelle viletsat välimust ei võinud enam varjata ta truu Dubois kunstid, istus ta, peaaegu täielikult halvatud, tugitoolis ja pilkav, üleolev naeratus ta teravatel joontel oli aset andnud sapisele ilmele. Ta näis Stettenile langenud suuruse tüübina.

„Teie soovite minuga kõnelda, nagu kirjutab mulle Tema Kõrgus, vürst Hardenberg!“ algas Talleyrand väsinud häälel jutuajamist. „Millega võin teid teenida, härra v. Stetten?“

Ta oli tõusnud nähtava jõupingutusega toolilt, kuid langes kohe ohates tagasi. Isegi viis, kuidas ta kannatusi kandis, oli veidi näitlejalik, mis tegi võimatuks tõsise kaastunde.

Stetten läks otseteed sihi poole: „Kõrgus tunnevad mu huvi preili Louison de Vernier vastu!“ ütles ta. „Oleks asjatu täna veel varjata, et noor daam lahkus minu soovil Viinist, et ta viibis järgnevad kuud mu isa majas. Kõrgus teavad seda sama hästi nagu minagi!“

Kiredest kärjstatud näo üle lendas naeratus. „Võimalik!“ arvas Talleyrand lühidalt.

„Kõrgus teavad vist ka, et mademoiselle on lahkunud mu isa mõisast —“

Vürst noogutas uuesti.

„Oletasin seda, ma ei kahtle, et Teie Kõrgustunnevad noore daami praegust asukohta. Mu siinoleku otstarb on teilt teateid paluda, kus viibib praegu mademoiselle Louison.“

Nüüd naeris Talleyrand pilkavalt: „Vabandust, härra v. Stetten, et naeran! Kuid teie asi on tõepoolest veidi naiiv. Kas olete ühenduses proua de Vernier'iga ja kas te malmalt tuleb suurepärase nõu pärida mult teateid Louisoni praeguse elukoha asjus? Ta peaks mind paremini tundma. Kahjatsen, et ei või teile teateid anda.“

Stetten jäi rahulikuks, ta ei olnud oodanud teist vastust.

„Arvasin seda, Kõrgus. Mul on siis veel teine ülesanne täita. Kui preili Louison

ahkus teie paleest, jäi sinna vana teenija — Madeleine Ducrossand. Oleme asjatult vae va näinud saada teateid selle truu hinge edaspidise saatuse üle. Meie vaev oli ainult seevõrd edurikas, et saime kuulda, et kaks päeva peale preili Louisoni põgenemist teie majast keegi vanem naine saadeti Viinis asuva Prantsuse saatkonna ametniku saatel Prantsusmaale. Piiril lõppesid kõik edaspidised uurimused tagajärjetult. Kas võin Teie Kõrguselt lahketa teadet paluda, kas Madeleine — “

„Härra v. Stetten!“ sähvis Talleyrand. „Mul ei ole himu end omas majas sel viisil üle kuulata lasta! Mis puutub minusse see vana narr! Palun siit lahkuda või ma pean — “

„Ma ei viibi minutitki rohkem, kui nõuab mu ülesande täitmine. Mul on au teatada Teie Kõrgusele, et, kui mu palve jääb tagajärjetuks, madame de Vernier veel täna saadab parlamendile kümne vajaliku esindaja poolt allakirjutatud palvekirja, milles palutakse endist peaministrit, Beneventi vürsti, anda teateid Madeleine Ducrossandi kadumise kohta, kelt vägivallega on röövitud vabadus. Et Prantsusmaa on konstitutsiooniline riik, ei jää see palve igatahes rahuldumata ja ma oletan, et ka ajakirjandus sellest kohasel viisil teatab.“

Talleyrand lõi kepi ägedalt põrandale.

„Mul on ainult lisandada, et mu kõrge sõber, vürst Hardenberg, tunneb elavat huvi asja vastu ja meile on lubatud sellest teatada Teie Kõrguse järeltulijale, Richelieu hertsogile,“ lõpetas Stetten rahulikult.

Talleyrand oli toolile tagasi langenud. Ta kaalus. Midagi ei võinud olla vastu-meelsem kukutatud ministrile, kui et tagant järele keerutati tolmu üles ta endiste talituste asjus. Kõik — ainult mitte avalikku skandaali! Ja mis hooliski ta nüüd tost tobedast naisest?

Ta kiskus märkmikust, mis lebas ta kõrval väiksel laual, sedeli ja kirjutas sellele kiirelt mõned read, mille ulatas siis Stettenile:

„Pierre Mattier, Valençay mõisavalitsejale.“

Madame Madeleine Ducrossand võib lahkuda lossist nende ridade toojaga. T.“

Kurt luges sedeli ja pistis selle rinnatasku. Ta ei suutnud alla suruda väikest võidurõõmu naeratust, kui ta siis, kummardades, küsis kõige suurema viisakusega: „Ja kas võin nüüd korrata oma palvet, et Teie Kõrgus teataks mulle mademoiselle Louisoni praeguse elukoha?“

Talleyrandy nägu muutus rohekaks. Ta

virutas kepi vandudes põrandale: „Arge sundige mind teenreid kutsuma, mu härra! Ma — “

„Kõrgus on kahtlemata nii armuline, et kuulab mind veel veidi,“ katkestas Kurt teda jahedalt. „See on viisakus, mida tohin nõuda Preisi ohvitserina äravõidetud Pariisis. Tunnen vajadust pöörata Teie Kõrguse tähelepanu hädaohule, mis seisab selles, et sedeli sisu, mille sain praegu, võib saada teatavaks. Nagu tean, ei ole Valençay loss riikline vangla, vaid Teie Kõrguse eramodus.“

„Kuhu te sihite, mu härra!“

„Oh, kõrgus, ainult sellele, et vägivaldse vabadusröövimise mõiste võib saada teravamalt formuleeritud, kui Madeleine Ducrossand või ta sõbrad tõstavad kaebuse Teie Kõrguse vastu. Sel puhul muutuks sedel kardetavaks relvaks, nagu ütleb Teie kõrguse teravmeelsus ehk isegi. Madeleine Ducrossand on vististi samuti huvitatud preili Louisoni elukohast ja ma ei kahtle, et ta, nagu madame de Vernier'gi, kõik rattad käima paneb — “

„Teiste sõnadega, te ähvardate mind!“ Talleyrand litsus sõnad poolavatud huulte läbi.

„Pea ainult kohaseks Teie Kõrguse tähelepanu veel kord sellele pöörata, et Prantsusmaal on valitsemas konstitutsioon ja et ajakirjandus — “

„Kas ütlete ehk lõpuks, mu härra, mis soovite!“

„Kõrgus, meie soovime ainult, et teataksite meile, kus viibib preili Louison. Annan sõna Preisi ohvitserina ja aadlikuna, et, kui Teie Kõrgus meie palvet täidavad, siis minagi kõik teen, et lasta kogu asja ununeda.“

„Ja kui ma vastu panen — “

„Siis sunnite meid, Kõrgus, peale Madeleine'i vabastamist alata edaspidiseid samme!“

Talleyrand tuksatas. Ärevusega, millesse ta olid asetanud Stetteni sõnad, näis ühinevat äge kehalik valu ta halvatud jalas. Ta nägu muutus tuhkhalliks, äge värin vapustas ta nõrka keha. „Jätke mind! Ma ei taha — ma ei taha! Kutsuge mu teener! Ah — need valud!“ hoigas ta. „Need valud!“

„Kõrgus, ainult üks sõna!“

„Kus on Louison de Vernier?“

Kurt v. Stetten vaatas teravalt vürsti silmadesse, kes valu käes kõverdus. „Kus on Louison?“ kordas ta veel kord.

„Kurat võtku — Tuhtsinis! Pototska juures! Ah — “

Stetten kummardas. „Täna Teie Kõrgust! Kui leiame Louison de Vernier tööpoolest

Tuultsinis, siis luban veel kord, et Kõrgus pääsevad kõigist edaspidistest ebamugavustest. Mul on au lahkuda!“

Ta läks toast. Valusalt hoigades, hütidis talle Talleyrand needmise järele. „See preislane! See preislane! Ah — Dubois, lämbun! Appi — appi!“ Kui lõpuks kammerteener kõhkunult ilmus, lebas vürst minestanult tooli kõrval põrandal. —

Järgmisel hommikul tõid Pariisi lehed teate, et Beneventi vürstil oli olnud halvatushoog ja et arstid peavad tingimata vajalikuks pikemat puhkust — „väga tark arvamine, millega ühinevad vistüldsuse soovidki!“ lisas „Matin“, vastasrinna leht, pilkavalt.

Talleyrandi äkiline, äge haigestumine takistas seda intriigide sepiteajat veel viimase tunnil anda vastukäsku oma intendandile Valençay lossis. Madame de Vernier reisis kohe ise vürsti mõisa ja valitseja ei viivitanud Madeleine'i vabastamisega. Vanat teenijat oli tõepoolest peetud kinni Valençay's, kuid ta vastu oldi muidu hea. Ta hõiskas, kui nägi oma käskijannat ja võis selja pöörata vana lossi süngetele müüridele. Ta esimene küsimus oli Louisoni järele.

Louison! Jah, kas oli Talleyrand tõesti õigust rääkinud? Kas oli kallis, armas tütarlaps Tuultsinis, krahvinna Sofia Pototska juures?

Madame de Vernier tahtis kohe krahvinna Pototska mõisasse reisida, teda pidid saatma Madeleine ja Dulot, kes vahepeal oli paranenud. Et aga Stetten parajasti, kui need kolm reisi ettevalmistusi tegid, pikemat puhkust lootis, siis palus ta, et nad tuleks temaga esialgul Kremmrodesse, ja teised olid selleks rõõmuga valmis.

Jälle oli end vana mõis ehtinud pidulikult poja vastuvõtuks, kes kuninga poolt oli ülendatud majoriks. Jälle seisis isa veranda ees ja tema kõrvul Jakobäa! Kuid seekord ei keeldunud tütarlaps suudlusest, vaid ulatas, ilma onu valjut käsku ootamata, ise huuled, sest ta teadis juba ammu onupoja kirjadest, et selle süda kuulus nüüd täielikult talle, ainuüksi talle. Ja ta teadis ka, et ta oskab hoida seda südant, mis puhastatud kire tulest ja nooruse kergemeelsusest oleks ta kallim vara!

Ja kui Kurt teda kaisus hoidis, pani vana isa õnnistades omad käed tütarlapse blond peale. „Tee ta õnnelikuks, laps!“ sosistas ta Jakobäale ja siis Kurtile: „Pagana poiss, kui sa teda kätel ei kanna, siis on sul minuga tegemist, nii tõesti kui mu nimi

on Stetten!“ Ja sealjuures jooksis pisar pisara järele valgesse habemesse.

Kui nad siis kõik istusid mugavas elutoas, oli Jakobäa esimene, kes enese õnne juures ei unustanud võõrast. „Teade Louisonilt!“ hõiskas ta ja lisas tõsisema pilguga emale: „Ja hea teade!“

See oli pikk ja imeline kiri, mis mõne päeva eest oli jõudnud Kremmrodesse, varsti peale teadet, et Kurt tuleb koju. Ja kui ta nüüd käest kätte läks ja iga üksiku poolt ikka uuesti loeti, täitusid silmad rõõmupisaratega. Need olid tõepoolest head teated, mis ta sisaldas:

„Oleksin ammu kirjutanud, mu kallis Jakobäa!“ nii algas kiri, „kui mitte krahvinna Sofia ei oleks raskelt haigestunud ja ta ravimine kõik mu aja ja mu jõu ei oleks kulutanud. Mu süda tunneb elavalt vajadust anda seletusi mu austatud sõpradele Kremmrodes mu äkilise ärasõidu kohta, mille peale neil on õigus. Mul on vajadus neid tänada, neilt teateid paluda kõikide üle, kes mu südamele lähedal seisid. Ühendus Prantsusmaaga on täielikult katkestatud, meie kuuleme ainult harva sõjasündmustest, ma ei tea midagi oma armsamate saatusest! Ja mõnikord tunnen rinnas pistet ja mind haab hirmus hirm.“

Kuid eestkätt tulgu mu teade ja seletus, mis pärast Kremmrodest nii äkki lahkusin.

Päeval, mil sealt lahkusin, andis mulle talupoiss väikese sedeli — mõned read krahvinna mulle tuttavas käekirjas. Ta vannutas mind lubada talle lühidat, salajast jutujutamist pargis, asi puutuvat mu ema.

Ilmusin kohale. Krahvinna teated olid mulle valulikud: mu kallis kasuema olevat raske saatuse osaliseks saanud. Varsti peale keisri lahkumist Elbalt olevat ilmunud Inglise fregatt ja vangistanud mu kasuema Napoleoni agarama kaasaitajana. Ta olevat viidud Plymouthi, kus ta vastu alustatud protsessi. Krahvinna oskas mind veenda, et ainult Talleyrand teda päästa võib, ta kinnitas mulle, et see kelle agendid mu Kremmrodes üles leidnud, ainult sel tingimusel välja astuvat mu kasuema eest, kui alistun ta tahtele ja saadan krahvinna Tuultsini. Seal leidvat ma edaspidiseid määrusi oma tuleviku üle.

Järgnesin Sofiale, sest uskusin teda. Kes seda imelist naist tunneb, mõistab, et ei võinud teisiti talitada. Ta kõneand on liig suur, et sellele saaks vastu panna.

Liig hilja mõistsin, et olin saanud intriigi ohvriks, mille oli algatanud küll Talleyrand,

kuid mille läbi viis krhvlinna egoistlistel motiividel.

Seda kuulsin muidugi alles nädalaid hiljem Tuultsinis. Siin, Pototskide muinasloolises mõisas, kesk hommikumaaist toredust, mis ümbritseb Sofiat, mõistsin, kui õnnetu on see vaene naine. Ta auahnus, mis kord tahtis saavutada krooni, on purunenud, sest kõrge Poola aadel on tast taganenud, aru saades, et ta kõrgeleennulisi kavatsusi ei toeta suurriigid; ning peale selle selgus, et ka ta tervis raskelt on vapustatud. Ta ei tahtnud sellest algul teadagi, et ta on haige, kuid juba mõned päevad peale meie päralejõudmist Tuultsini mõistsin, et viimase aja äritused, võib olla ka raske külmetuse tagajärjed Rasumovski palee põlemise öösel, olid rikkunud ta tervist. Lõpuks tuli aeg, mil Sofia nii ägedalt haigestus, et ei tohtinud voodist lahkuda. Ma istusin ta aseme ees pikkadel öödel, kus ta sonis kord oma romantilise mineviku kirjudest piltidest, kord poliitilistest plaanidest, kord Kurtist — sain ka teada, et ta oli vabastanud Dulot altkämaksu abil Vene vangistusest, pidades teda Napoleoni poliitiliseks emissariks. Alles peale raskeid päevi hakkas Sofia paranema, kuid täielikku paranemist ei ole üalgi loota. Ja nüüd oli ta täitsa muutunud; kehaline valu oli suursugustanud ta hinge! Ilma et oleksin küsinud, teatas ta mulle kõigi oma tegude sisemised põhjused, sest talle oli mõnusaks rahustuseks, et võis südant välja valada ja end kellelegi usaldada.

Kaheksa päeva eest läksime arsti nõuan-del Tuultsinist Gortshinosse, kus meid ei ümbritse vürstliku koja lärmirikas pidutsemine. Jääme siia vist veel mõneks kuuks, kuni talveni, mil Sofia mind tahab Pariisi viia ja sealseid arste üles otsida, kui ta tervis lubab seda pikka reisi. Kui sa ometi mind külastada võiksid — kuid see jääb vist vagaks sooviks! Igatahes loodan ma, et sa ühes oma andestusega saadad mulle oma austatud onu andestuse ja kõikidelt palju ja häid teateid, kes meile on armsad!

„Kõige paremad ja armsamad teated viime meie Louisonile isiklikult!“ otsustas Kurt kohe. „Madame de Vernier, Dulot ja mina reisime Gortshinosse!“

Ka vana härra v. Stetten seletss, et tahab kaasa reisida. Teda huvitasid äkki elavalt Gortshino pargis peidetud varandused, millest Kurt talle oli teatanud. Ja nüüd arvas ka Jakobäa, et tunneb igatsust Louisoni järele ja ta pidavat tundma õppima ilusat krahvinna Pototskat, kui ei tahtvat, et teda

tulevikus piinaks asjatud armukadeduse mõt-
ted. —

See oli väike karavan, mis lahkus Kremm-
rodest, kui Kurt oli muretsenud Berliinis
tarvilikud passid: kolm suurt, neljahobuse-
list vankrit. Esimeses istusid mõlemad Stet-
tenid ja Jakobäa, teises madame de Vernier,
Dulot ja Madeleine, kuna viimases olid teeni-
jaskond ja mahukad pakid. Reisimine oli
tookord vaevalisem kui tänapäev.

Nii läks sõit Poolamaa sisse, üle Poseni
ja Varssavi Vilno poole. Lõpuks, peale nä-
dalapikkust, tulikat teekonda, lebas nende
ees Gortshino — määratu, metsataoline
park, vana uhke loss oma tornide ja ärkerite
ja suure terrassiga.

Krahvinna ja Louison said kuulda ette-
saadetud käskjalgade läbi külaliste tulekust.
Juba viimases jaamas ootas neid krahvlik
sõidukite rida, mille hobused äratasid vana-
härä imestuse. Madame de Vernier ja Ja-
kobäa jaoks oli krahvinna saatnud lõhna-
vad lillekimbud, iga kimbu ümber Potots-
kite värvides, valge ja kuld, pael.

Sõidukid peatusid — Louison lebas ema
käte vahel ja lendas siis õndsalt Dulot' rin-
nale, tervitas lõpuks naerdes ja nuttes teisi.

Kerges korvvankris, mis oli terrassile lü-
katud, puhkas krahvinna Pototska kogu,
peen nägu otsa lõppenud, joontes raske kan-
natuse haarav ilme. Ainult suured, tumedad
silmad särasid ikka veel endises imesäras
ja peened huuled naeratasid võluvalt nagu
enne. Ja kui ta ulatas Kurtile kõhna käe,
sosistas ta nõrgalt: „Andestatud ja unusta-
tud! Ma palun teid, mu sõber! Andestage
ja — unustage!“

Kurt v. Stetten ei vastanud midagi, kuid
ta kummardas vapustatult üle valgete, läbi-
paistvate sõrmede ja suudles neid.

Kaua vaatas krahvinna Jakobäale tõsi-
selt ja mõtlevalt otsa. Siis tõstis ta käevar-
red ja tõmbas noore tütarlapse rinnale, et
suudelda teda silmadele ja otsaesisele.

„Te peate mind armastama, mu laps!“
ütles ta tasa. „Palun teie sõprust — ärge
keelake seda haigele!“

Tagaplaanil seisis majameister, kummaski
käes kuldne kauss. Ta astus nüüd lähemale
ja Sofia võttis ta käest kausid ja pakkus
neid Vene kombe järele külalisile: soola ja
leiba sõpruse tähiseks, teretuseks. Igauhele
ütles ta lahke sõna, erilise tänu tuleku eest,
kuid varsti vajus ta täitsa jõuetult vankrisse
tagasi. Väriseval häälel palus ta veel kord
Louisoni külaliste eest hoolt kanda, kuni ta
seda jälle ise suudab ja andis ootavale teeni-
rile käsu teda ta tuppa veeretada.

Sügavalt liigutatud seisid kõik, kui van-ker kadus. Jakobäa surus end armsama vastu: „Kui ilus oli ta vist — krahvinna, see vaene naine!“ sosistas ta sellele.

Kurt noogutas tummalt, kuid ta otsis Jakobäa kätt, et seda õrnalt suruda.

— — — — —
Vürstliku vastuvõtu tõttu möödusid kiirelt esimesed päevad.

Esimesel, heledal kuuvalgel ööl aga rändasid kolm meest, labidate ja harkidega varustatud, parki, kohale, kus pidi olema maapõues keisri sõjasaak, kus ootasid üles-tõusmist Moskva säravad riisad.

Nad sammusid nagu protokollid juhata-sid, 1450 sammulossi keskportaalist lääne-poolse mööda laia pöögipuude alleed ja leid-sid tõepoolest seda alleed õigenurgeliselt ristleva tee, mida mööda nad astusid kolm-sada sammu lõunapoolse. „Siis,“ nii jutustas protokoll, „tuleb väike puusild, mille taga algab tilhe kaasik. Puud on madalad, kuid viiskümmend sammu sillast —“

„Nii seisin ka mina kaheksa kuu eest samal kohal!“ jatkas Dulot ärevalt. „Kus on sild? Kus on ojake, mis näitaks kohta, et siin kord oli sild? Kus on kaasik? Lage heinamaa, kolmsada sammu igas suunas — ma ei tunne täna nagu tookordki seda üm-bruskonda ära!“

„Kannatust!“ manitses Kurt ja tõmbas oma protokollid eksemplari taskust. „Puud on madalad, kuid viiskümmend sammu sil-last paremale tuleb silmapaistvalt kõrge, väikeses sihis seisev kask —“

„Jah!“ katkestas Dulot elavalt Kurt v. Stettenit. „See kask oli mul selgelt meeles. Kuid kus on ta — kus on ta?“

„Lubage, et Kurt loeb enne lõpuni, armas kapten,“ manitses vana Stetten. „Ehk leiame siiski veel toetuspunkti oma edaspidistele uurimustele.“

— tuleb silmapaistvalt kõrge, väikeses sihis seisev kask,“ luges Kurt edasi. „Vi-comte Labourd-Macard ronis ta otsa ja tegi kindlaks, et kõrguselt võis näha nii lossi peatorni kui ka naaberküla kirikutorni, mille nimi on Karshovo, nagu hiljem selgeks te-gime. Kirikutorn asus õiges nurgas joonele, mida võiks tõmmata kase ja lossitorni va-hele.“

„Näen lossitorni selgelt — kuid ei mingi-sugust teist torni!“ hüüdis Dulot.

„Ehk on päeval parem vaade. Edasi, mu poiss!“ ütles Stetten.

„Koht näis meile erakordselt soodus oma peidetud seisukorra ja antud orientatsiooni-tähiste tõttu, mis pidi kergendama ta jälle-

leidmist. Just kaksikümmend sammu kases lõunapoolse kaevasime sügava haa, matsime kastid sisse, katsime augu jälle kinni ning peitsime ta hoolikalt varem muretsetud mä-tastega.

Igauksenne allakirjutamist vaatas veel kord koha täpselt üle; siis kirjutasime proto-kollid ja läksime teele Vilno poole.“

„Kõik, nagu minagi seda selgelt mäle-tan!“ Dulot lõi kärsitult jalga vastu maad. „Kuid tont võtaks, kui sellest koha peal saaks selget pilti; ei ole metsa, ei silda, ei kaske ega kirikutorni, mitte ainustki meie kindlakspeetud orientatsiooni tähist!“

Mõlemad Stettenid, isa ja poeg, seisid mõtetes ja vaikides elava prantslase kõrval. „Näen ainult kahte võimalust silmade ees,“ algas lõpuks rauk, „parki on kas 1812. aast-tast saadik täielikult muudetud või härrad on eksinud taevakaartes!“

„See on võimatu! Meil oli kompass alati käepärast!“

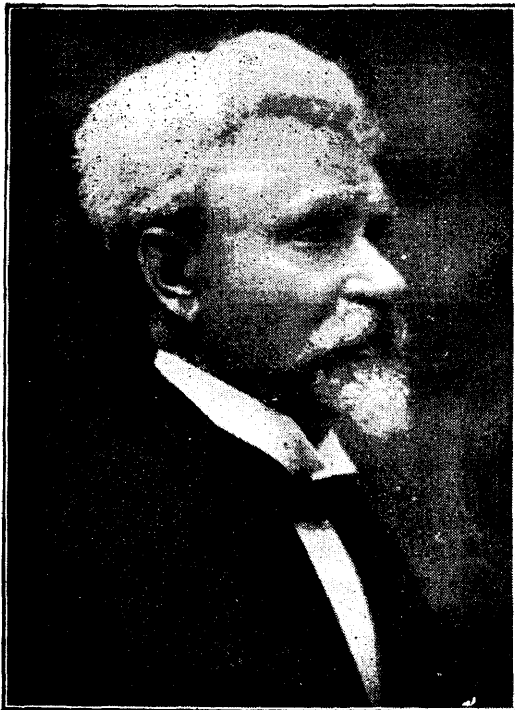
„Ärevatel silmapilkudel eksivad ka kõige paremad silmad, kallis härra! Mäletan, et kuulus väejuhataja vahetas ära oma väe pa-rema ja pahema tiiva ning kaotas sellega lahingu. Igatahes peame protokollis antud kaugusi ka vastupidistes suunades kontrol-lima.“

See sündis. Imelikul viisil leiti, et teiselt lossiküljelt, kus ka oli suur portaal, viis samuti lai puiestee idapoole. Ootusrikkalt mindi edasi, kuid enne kui mehed olid saanud 1450 sammu ära mõõta, selgus juba, et see tee ei võinud õige olla. Puiestee kadus kõr-gesse pöögipuumetsa.

Nüüd nõudis Kurt, et veel kord pööra-takse tagasi ristteele läänepoolsel küljel. Isa vahemärkus oli ta mõttele viinud, et sel ristteel tuleks lõunapoolse suuna asemel põhjapoolse minna, et leida mainitud silda. Kuid ka siin jäi uurimine tagajärjetuks. Tee langes kiirelt kaunis sügava kuristikuni, silda ei olnud näha ja kogu maa-ala oli sar-nane, et isegi puuladvast ei oleks võidud näha lossitorni.

„Kadunud!“ hüüdis Dulot. „Teadsin seda! Oleme vist teinud vea orienteerumisel, mida ei oska leida enam inimlik mõistus!“ Ta heitis labidad pahaselt maha. „Puhaku mil-jonid igaveseks maapõues — loobun otsi-misest!“

Kurt seisis kahtlevalt: „Kui parki on muudetud, mida tahaksin oletada, mille üle homme kergelt teateid võime saada, on kind-lasti leitud kastid maapinna üleskaevamisel. Kuid on nad veel puutumata — kas on siis

Mihkel Martna.

Mihkel Martna 70. aastane.

M. M. on esimesi sotsiaaldemokraatliku tööliikumise eestvõitlejaid Eestis, sündinud 17. sept. 1860. aastal Tallinnamaal, Mikkli kihelkonnas, kus ta isa oli kehv renditaluperemees. Lõpetanud küiakoolis õppimise tuli M. Martna 20. aasta vanuselt Tallinna maaldriõpipoisiks. Hiljem asutas ta Tartus maaldriäri. Tartus puutus M. M. kokku käremeelsete üliõpilastega ja klassiteadlaste töölistega, õppis ise edasi, korraldas ühiskondlikusimuste harutusi, kõnesid, läbirääkimisi, toetas radikaalsootsialistlikku „Rahva lõbulehte“. 1901. a. tuli M. M. Tallinna üle, kus omandas trükikoja, seal hakati trükkima „Teataja“; samal ajal oli M. M. ka toimetuse liikmeks. 1903. a. asutas ta ühes P. Speegiga ja teistega eesti sotsialistliku tööliste lehe „Uudised“. 1905. a. põgenes M. M. karistussalkade eest väljamaale, kust 1917. a. revolutsiooni ajal tuli tagasi kodumaale ja asutas siin „eesti sotsiaaldemokraatliku töölispartei“, oli Eesti Maapäeva, Eesti Ajutise Valitsuse välissaatkonna, hiljem ka Eesti Asutava kogu ja Riigikogude liige. Praegu on jubilar Riigikogu abiesimees.

M. Martna tegevus kirjandusepöllul on olnud väga mitmekülgne: ta on käsitanud mitmekülgset valgustuses korteriküsimust, ilmutanud algupäraseid töid ja tõlkeid sotsiaaldemokraatliku tööliikumise kohta.

Mainima peaks tema uurimistööd „C. R. Jakobson“ ja mälestusi külaelu arengust, „Külalast“ nime all.

Soovime jubilaarile helgeid vanusepäivi, õnne ja jõudu edaspidiseks tegevuseks.

veel võimalust neid leida, kui kõik tähised puuduvad? Mis teha, isa? Mis teha?“

Vanamees naeris äkki südamlikult: „Mis teha? Voodi minna! See on kõige mõistlikum!“ Ja ta tõstis labida õlale ja sammus lossi poole.

Aeglaselt ja tuisaselt järgnesid teised. Kui nad lossiportaali ees lahku läksid, arvas Dulot olgu kehitades: „Peab oskama end lohutada, seltsimees. Head ööd!“

Hoolimata heast tahtest tuli vähe und mõlemate noorte meeste silmadesse. Oli liig raske loobuda ammustest lootustest. Ainult vana härra magas rahulikult ja kõvasti. Kui hommik punetas, oli tema aga esimene, kes üles tõusis ja, laisklejaid mõttes pilgates, läbi kastes läikiva pargi sammus. Ta armastas loodust üle kõige ja tal oli tähelepanelik silm iga puu, iga põõsa ja iga rohelise heinamaariba jaoks. Ja kui ta kohtas terrassil krahvinna aiadirektorit — juhuslikult oli see sakslane ja pealegi preislane kuninga Potsdami aedadest —, algas mõlema vana mehe vahel varsti elav jutt puukultuuridest ja lillekasvatusest. Seal juures astusid nad edasi ja läksid ikka sügavamale metsapargi sisse.

Ka Dulot ja Kurt rändasid järgmistel päevadel veel mitu korda läbi pargi ja uurisid tähelepanelikult heinamaid ja puid, kuid nad ei leidnud midagi, mis neid oleks võinud juhtida miljonite peidupaiga juure.

Vahepeal elati lossis kõige ilusamas kooskõlas. Vana härra v. Stetten ja krahvinna Sofia mõistsid tiksteist suurepäraselt. Vana härrale meeldis armastusväärne naine väga ja ta kuulas heameelega ta vaimukat kõnet ja lossiproua rõomustas silmnähtavalt, et võis vestelda vana, rütelliku härraga. Tundide viisi istusid nad päikesepaistelisel õhtupoolel terrassil ja vahetevahel näis nende jutt tõsise pöörde võtvat: krahvinna paletis kattis aegajalt peen puna ja elavalt huvitatud kuulas ta oma kavaleri seletusi.

Siis lahkus härra v. Stetten mõneks päevaks. Ta tahtis naabermõisas põdrajahile minna, ütles ta. Haruldast juhust ei tohtivat vana jahimees mööda lasta.

Kui ta tagasi tuli, oli tal jälle pikk ja huvitatud jutuajamine krahvinnaga — lõpuks nägid teda noored inimesed krahvinna korvvankri kõrval parki minevat. Nad näeratsid — isa flirtis tõepoolest Sofia Potatskaga! (Lõpp tuleb.)

Jnkade kuld.

Saksa kirjanik **Jakob Vassermanni** jutustus.

3

Raske on mul nime anda oma tunnetele ja veel raskem ainult osutada, milliseid tundeid ma Atahuallpa rinnas oletasin, kelle isik ja olevus tund tunnilt ja päev päevalt minu rahutust ja muret ikka kangemini erutas. Ma ei tea, mis see oli, ega oska selle põhjust avaldada; tihti näis mulle, nagu peaksin ma temasse pugema, et tundma õppida tema südant ja mõtete sisemat; tema võõralaadiline inimsus pani mind kartma;

ta pidi tooma. Siis tungis mu hing kummalise jõuga tema hinge, nii et ma seda tundsin kui needust ja peagi kui kõrgemat häält ja midagi, mis tekitab südamele koormat ja leina. Siis olin ma nagu kahekordne, tema ja mina ühes, ja kuld sundis mind ja tema hing sundis mind — kuidas tuleks seda selletada?

Ma nägin, et teda mitte üksi ei väevanud mure ja teadmine kullahulga kasvamisest;

Esimene lennuvõistlus Eestis.

4. sept. s. a. põeti Eestis esmakordselt lennuvõistlust, millest võttis osa kümme kaitseväge lennukit. Paremuse otsustamisel arvati lennukiirust, bensiinikokkuhoidu ja maandumisoskust. Meie pildil: külaliste saabumine aerodoomile. Vasakult paremale: õhukaitseülema kolonel Tomberg, riigivanem O. Strandmann, siseminister A. Anderkopp ja kaitseministri abi kindral P. Lill.

see oli midagi nii kummalist stüütut, kummalist saladuslikku, nii õrna, et otse valus oli seda puudutada, millelt ma aga silmi ja meeli ei võinud lahti kiskuda ja mis mind kattis nagu tume loor.

Esiotsa oli ta mulle vaid kulla isand, armetu vägev, võrkunud hullusti pimedasse paganusse ja ära antud kurjadele vaimudele, ja ma ei küsinud eneselt, millise õigusega ma teda hukka mõistsin, mina, keda alaline kulla nägemine nagu põletav kihvt tuhnis ja kelle aju muud ei teadnud kui kulda ja kullasära ja kulla töotusi ning mõnu, mis

hoopis muu asi hoidis teda põnevuses ja piinas: meie sealolek, meie olemine ja tegevus. Sellele veendumusele olin ma ajajooksul jõudnud. See oli uudishimuga alanud; kõne, häälte kõla, sammud ja liigutused, viha ja naer, riided ja kombid, see kõik oli teistsugune, nii et ta hing seisma jäi, uurimata nagu maailm päikese taga, põlglik ja sünge, iga asi kuni äärmuseni ja nii, et ta tiht teisest ei saanud lahutada. Kui ta meie näole vaatas, mis võrdusid pargitud nahale, tabas teda pilk ühelt või teiselt, pilk, milles ei peitunud ei häbi ega võikust,

siis ehmatas ta nagu midagi ebapuhast puudutades.

Aga seitsaadik kui kuld majas seisis, ja meie kõik, juhust kuni viimse palgasõdurini, himukalt tema hulga kasvamist valvasime, täitis teda hirm ja õud meie vastu, ja tihti sel määral, et ta silmad sules, kui meid nägi. See on tõsi, see on minu kogemus.

Mitu meie meest seisis alati akna taga, mis võredega varustatud, ja vahtisid loomastunud silmil ruumi. Nad haistsid kulda, maitsesid seda, seda ma teadsin, sest minuga oli ju lugu samasugune. Mõnikord juhtus mõni meist toa lähedale, vahtis kollaselt-säravale varandusele, ja ta näojooned krampusid hirmsaks ilmeks õrnuse ja nälja vahel; ta käsi tegi haaramise viipe ja ta pilk loitis kõrvale, nagu kardaks ta, et keegi teine temast võiks ette jõuda. Selline hirm peitus meis igas ühes, ka minus.

Tihti märkasin ma, et Atahuallpa öösel, kui ta ustavad kaaslased magasid, üles istus ja kuulas. Seal oli nimelt alati olemas kõmpimine ja liipamine, pomisemine ja kohin, ja kui juhuslikult kuu paistis ning ta kiir kulda valgustas, siis nähti himukalt avatud silmi, milles peitus tühm läige, kulla- ja kuuläige segamini, ja nad olid siis loomade sarnased, kes neist tugevamad.

Kaunis vana sõdur, José Maria Lopez, valge habemega ja hulga armidega näos, võttis kord ühe raske kuldteeliskivi kätte, ja segane hämmastus, poolhull rõõm kiskus ta näo viltu ning pani kahvatama. See oli videviku ajal; ta oli saapad jalast tõmmanud ja paljajalu sinna hiilinud; üks ta kaaslastest oli teda kaheldes silmitsenud; see järgnes talle ja kippus talle karjudes kallale, kägistades tema kaela, nii et Lopez rögis sedes maha langes.

Teinekord jälle jälgisid mitu meest peruu kandjat, kes kuldajade seljätäiega kohale jõudis, ja kiskusid tema seljalt kandami nii ägedalt, nagu oleksid nad tahtnud ta nahka kaasa kiskuda; siis lugesid ja lugesid nad, kaalusid ja vaatasid värisevail sõrmil ning silmitsesid üksteist kui hundid.

Sellest sai Atahuallpa teada, et kullal meie peale mõju oli, enam kui tema rahva peale joovastaval chihhel, mille nautimist ainult teatud templipidudel lubati. Aga ta pidi enesele ütlema: kollast metalli ei saa nad juua; ainult silmadega rüüpavad nad ta sära ja värvi; mis asi joovastab neid? Mis lubab kuld neile? Nad ehivad endid sellega, on ise ehtetud kehalt kui varjud; mis kasu on neil kulla omandamisest?

Vististi olid tal sellised mõtted, ka an-

dis ta neile Hernando de Soto vastu imeliku väljenduse. Ta ütles umbes, meie olla ilma sügava sõnakuulmiseta, ilma verekäsku täitmata, mis enese juhatajas näeb taeva väljavalikut, inimestpäikest; kui me iseendale alistuvat, siis sündivat see salajase ülbusega ja varjatud meeleepahaga, nagu oleksid meil temaga samad õigused kõigi maailma varanduste peale, ainult et me ei julge temale vastu hakata, sest et ta võib olla teid tundis või nõiavormeleid teadis, mida meie ei tea ega tunne. Mispärast, küsis ta imestusega, löövad nad valskuses silmad tema ees maha ja avavad nad häbitult ja jälgivad teda oma pilkudega, niipea kui ta enese nende poolt ära pöörab?

Hernando de Soto ei teadnud midagi vastata ja ei salanud mulle, et ta inka ees olla seisnud nagu rumal koolipoiss. Ja minule muutus ta hingeelu ajajooksul otse viirastuseks; tema silmadega nägin ma oma kaaslaste kasvavat rahutust, tema silmadega nende nägusid täis viha ja muret. Ma taipasin, et temale veel ükski hirmus unenägu polnud aimu osaks saanud lasta, et sellised olevused kui meie maailmas elutsesid. Ja kui ta seda teada sai ja neid olevusi tundma õppis, siis valdas teda kurbus, mis ta sõdant ja käevart halvas ja sündida laskis, mis meile mõistatuslik oli: et ta oma saatusega vastupanuta leppis ja oma alamatele selleks mingisugust salakäsku ei saatnud, et sajadtuhanded relvastatud sõdurid tegevuseta olid nagu armastajate armee, kellele vürst oli nende elu sisuks ja sihiks ja kellele vaja oleks olnud vaid ta silmapilgutamist, ja kolmsada sissetungijat oleksid teotatud maapinda oma verega jootnud.

See mittemidagitegemine tuli Atahuallpalt, tema sügavast teadmisest pimeduse vaimust, kes oli valitsema hakanud ja kelle vastu võitlemine oli asjatu. Tean küll, mis siin ütlen, ja võtan selle oma peale ja vastutan kõigi ees, kes mind kui kristlast selle sõna eest tahab vastutusele võtta; aga kas see oli kristlase meel ja Kristuse õpetus, meie suur usk ja püha sümbool, mis maal levines kui parandamata haigus? Maa oli haige; ta elanikkude hinged olid haiged; läilus ja õud süngestas nad ja läilus ning õud voolas ta eluüdist, Atahuallpast, kes tema hari ja täidus oli ja kes pidi nägema, kuidas võorad templeid rüüstasid, päikese-neitsisid hukutasid, aiad hävitasid, põllud puruks tallasid, mis oli ta esiisadelt päritud omandus juba tuhandetest aastatest saadik. Ta ei võinud selle vastu tegutseda; maailm oli roojaseks saanud, ja tema kogemus sai

osaks rahvale ja tuli kui kaja öistes lauludes tagasi tema juure, ja neis lauludes peitus kõige närivam lahutamatus ja hukumise eelaimdus.

14.

Inkale toodi kuulikujuline opaal, mis kuulus Huocole, tema lemmiköele, kes elas Titicaca järve saarel. Huoco laskis temale toojal ütelda, et ta valmis on surema ja sureb, niipea kui inka temale seks käsu annab.

Inka silmitses toredat kivi vaikides, ja tema teenrid ning noored naised pöörasid oma pilgud temalt kõrvale.

Temale toodi ka taltsutatud puna, kes kuningliku lossi aias alati ta jalgade ees lamanud. Loom oli kurb, keeldus toitu võtmast ja suri kolmandal päeval.

Sama päeva õhtul leiti prints Curacos ühest toast surnult, oda rinnus. Et Pedro Alcon, kibestunud veel karistusest, mis kindral temale määranud, oma kättemaksuhimu inka kõrgest lunastuserahast hoolimata lõpuks oneti oli rahuldunud, selles ei kahelnud meist keegi. Aga tegija jäi saladuseks; keegi ei annud teda ära ja ei tulnud ta siis ka avalikuks.

Atahuallpa silmitses laipa nagu ta oli silmitsenud opaali. Tema valu oli nagu mõni naeratus.

Lagendikul seisis kolmekümnetuhande mehega Callcuchima, inka kõige vanem väepealik. Tema käskija vangistamine äkki ja vägivaldselt inimesteliigi poolt, kes tema arust nagu pilvist kukkunud, oli rauga täiesti segaseks teinud. Kindral nõudis temalt kokusaamist ja käskis tal Caxamalcasse tulla. Mees ütles ei. Siis muretses Pizarro inkalt selleks käsu, ja kohe tuli Callcuchima teele. Suure saatkonnaga ilmus ta linna. Ta vassallid kandsid teda lahtises kandetoolis ja elanikud avaldasid talle aukartust, mis kuningas esimesele teenrile sobis. Tema ise aga lähenes Atahuallpale paljajalu kui kõige vaesem maal ja kandis kivi seljas — see oli tingimusteta alluvuse mõttepilt. Ta laskus põlvili, suudles vürsti käsi ja jalgu ning niisutas neid oma pisaratega.

Mina olin selle kohtamise tunnistaja ning ei või salata, et see mind vapustas. Atahuallpa juures ei võinud ma midagi märgata, isegi mitte rõõmu oma ustavama nõuandja ilmumise üle. Ta ütles talle lihtsalt tere tulemast. Siis andis ta temale sõnalausemata ära ilusa opaali, mis talle ta õde saatnud. See oli surmaotsus Huocole, ja hall Callcuchima vankus nuttes ja toetudes oma ustavale teenrile minema,

Leitnant Martson,

kes võitis esimesel kaitseväe lennuvõistlusel Riigivanema rändauhinna. Leitnant Martson, motoristi veltveebel Turu'ga, saavutas kõige rohkem punkte, lennates lennukil Awro „504 R“ nr. 108. Tema kõrval seisab n.all. ohv. Luht, kes sõitis motoristina kapten Rotbergi lennukil Awro nr. 105, tulles kolmandale kohale. Teisele kohale tuli leitn. Läte motorist Peediga Awro nr. 104.

15.

Vahepeal oli sündinud, et tõlk Felipeillo, keda tema äraandlik meel ikka kaugemale langusele viis, tüht inka noort naist himuka hullusega kiusas. Seda polnud ta varem isegi unes julenud; see oli suurim kuritegu, mida peruulane võis teha. Atahuallpa ütles kindralile, sellist teotust nii alatu ja madala inimese poolt olla temal raskem kannatada kui vangipõlve. Ta nina ümbrus oli valge, kui ta seda ütles.

Nüüd muutus Felipeillo viha oma endise kõikvägeva käsuaandja vastu mõõtmatuks, ja ta otsustas teda täielikult hukutada. Ta süüdistas teda kindrali ees, tema olla Callcuchimaga salanõu sepitsenud, kuidas hispaanlastele kallale kippuda ja neid viimseni maha nootida. Seda tõendas ta vandudes.

Enam uskuda tahtes kui tõesti uskudes võttis Pizarro ta sõnad kuulda. Temale selgus tee, kuidas ta oma kardetavast lubamisest, vürsti vabastada, võis vabaneda, ja tal oli nõu lepingut murda ükskõik mil kombel, vägivaldiga või kavalusega.

16.

Kui nüüd kokkutoodud kullahulk punasele joonele juba niikaugelt oli lähenenud, et ta vaevalt veel kolme käe laiuselt joonest puudus, siis ei suudetud mehi enam taltsutada, vaid nad kihutasid kindralit seda jagama. Sellele polnud see nõue mitte just vastumeelt, kuna ta tema tumedate kavatsuste teostamist soodustas; Hernando de Soto ja mina ei võinud hiljem lahti saada kahtlusest, et meeste vastuhakkavat kärstutust meeeldi oli õhutatud.

Õiglase ja ühetasase jagamise otstarbel tehti otsus, kogu kulda sulatada ja kangideks muuta, sest kogu koosnes lõpmata mitmekesistest esemetest, millel ka mitmesugune kullapuhtus oli.

Juba järgmisel päeval tühjendati varakamber ja selle juures käidi hoolikalt valve-reeglite järele. Siis kutsus kindral hulga kodumaa kuldseppi, kellele ta ülesandeks tegi kõiki neid imetaolikke nõusid, kausse, vaagnaid, karikaid, veekanne, lauanoõusid, taldreke, vaase, kütinlajalgu, templinoõusid, telliskive, plaate, suitsetamispanne, eba-jumalakujusid, käevõrusid, näomaske, seinaehteid, sambailustusi, kette ja usulisi märke nende kunstlikust seisukorrast jälle tooresse seisukorda ümber valada.

Mäletan muuseas üht kuldset purtskaevu, mis siravaid kuldkiiri üles pildus, kuna kuld-sed sisalikud kullast võluvalt järeletehtud vee ääres näisid mängivat. Käsitöölised, kes sedaviisi pidid hävitama, mis nad ise armastuse ja vaevaga loonud, töötasid ööd ja päevad, aga sulatatav hulk oli nii suur, et nad kuu aegse raske töö järele veel ikkagi valmis ei saanud.

Vaheajal oli mere äärest San Miguelest kindrali vana seltsimees ja sõber don Almagro oma meestega kohale jõudnud. Need nõudsid, et meie oma varanduse nendega pidime jagama, ja nii väljakutsuvalt, nagu oleksime meie olnud nende orjad. Tõusis hele viha ja tüli; tänavad, õued, elumajad ja telgid olid täis kära ja relvakärinat, ja kadedus ning verehimu kihvtitasid kõik meeled kuni õise uneni.

Õhtutunnil astus Atahuallpa oma vangla hallist ja vaatas üle platsi. Mina seisin trepiastmel, üsna tema lähedal. Ta kandis lendavhiirte nahast valmistatud mantlit, mis oli sama sile ja pehme kui siid, ja pea ümber blantut, kõige peenemast koest tehtud ja paljuvärvilist rätti.

Seal sattusid kaks meest, üks meie ja teine Almagro mees, üksteisega tülli ühe

kuldse kilpkonna pärast, mida kumbki enesele tahtis ja sulatamise käest soovis päästa. Varsti seisid nad mõõkadega vastamisi, paar hoopit, karjatus, ja üks meie mees, Jacopo Cuellar, kukkus maha ning hoidis veel surreski kilpkonna käes, seda vastasele mitte anda tahtes. Selle kiskusin ma tagasi.

Nagu võlu tõmbas inkat sinna. Vahid piirasid teda umbusklikult, aga tema ei pannud neid tähele. Kuna ta alla laibale vaatas, muutus ta pilk tumedaks ja tal oli ilme, nagu sooviks ta, et laiba rind oleks klaasist, kust kaudu ta võiks näha, millisest olusest see võõras, arusaamatu hing õieti on. Ma märkasin, et õud teda otse lämmatada tahtis, ja kui ta oma silmad oma väheste teenrite poole pööras, kes talle järgnenud, siis ütles ta neile tasase, murtud häälega, kuna ta ise elutule kehale osutas:

„Vaadake ometi, kuldkiilpkonn joob verd!“

Niipalju olin ma tema keelest juba õppinud, et neist lapselik-õudsetest sõnadest juba võisin aru saada.

17.

Viimaks saabus päev, mil ta kindralilt vabastamist nõudis; võis ta ju ometi tõendada, et ta kõik nõutud tingimused oli täitnud. Jah, ta nõudis vabastamist, kuigi tundis, et seda temale ei anta, kuigi temas veel mustem hirm idanes.

Hernando de Soto, kes ikka enam oli vangi usalduse võitnud ja temale mõnda meelehead tegi, oli tema ja kindrali vahel vahemeheks. Pizarro kuulas ta kõne ära, keeldus aga kindlat vastust andmast. Mõni tund hiljem laskis ta inkale varameistri Riquelme kaudu, kes don Almagro seltsis meie juure tulnud, teatada, lunastusraha ei olla täiel määral tasutud ja ruum mitte kuni punase jooneni täidetud.

Selle üle imestas Atahuallpa ja ütles, mis ju ka õige oli, see polla tema süü, et mõõt täis ei olla saanud; kui veel kolm päeva oleks oodatud, oleks kõik nõutud kuld kohal olnud; pealegi olla kerge asi puuduvat osa veel kokku saada.

Kindral kehtas õlgu ja ütles, sellega tema ei leppivat. Ta teadis: miks; tuli ju ikka veel saadetusi linnadest ja kõik need peeti linna ees kinni. Ta laskis kirja valmistada ja laagris avalikult teada anda; selle järele kuulutas ta inka küll lunastusraha täiendamisest vabaks, seletas aga tühtlasi, tema ja ta sõjaväe kindlus nõudvat, et Atahuallpa seni vangi jäävat, kuni Panamalt enam sõjaväge on kohale jõudnud.

Kui Hernando de Soto seda salakavalat lepingu võltsimist kuulis ja peale selle veel kindrali manitsusi oli lugenud, läks ta kindrali juure ja pahandas temaga. Kindral ütles, temal olla Atahuallpa salakavalatest kavatsustest kindlad teated ja sõdurid, eriti Almagro mehed, nõudvat tingimata inka surma.

De Soto jahmatas. Ta ütles, et need kuuljutud kõik valed on, ja nimetas Almagro mehi kõrilõikajate ja teeröövlite bandeks. Soto vasturääkimisega näiliselt leppides, otustas kindral temaga inka juure minna ja temale silm silma vastu süüdistust näkku ütelda. Siis võidavat ta näost näha, kas süüdistus tõsi või vale on, arvas de Soto, sest inka ei oskavat üldse valet rääkida.

De Soto saadetusel läks ta Atahuallpa tупpa — oli parajasti viies tund pärast lõunat —, ja kordas temale seda rahutukstegevat juttu.

„Milline äraandmine on see, mis sa minu vastu oled sepitsenud,“ ütles ta tumedasti, „minu vastu, kes sind on usaldanud nagu venda?“

De Soto oli minu möödaminnes eessaalist kaasa kutsunud ja ma seisin kindrali taga inka vastas.

„Sa naljatad,“ vastas Atahuallpa, kes võib olla selle usalduse mõju ei tunnud, „sa naljatad minuga järjest. Kuidas võiksin mina või võiks minu rahvas mõtelda teile kahju teha? Kuidas võivad kotkad, olgu nad kui tahes julged, sellele mõtelda, et hakkaksid välgu ja maavärisemise vastu mässama? Ära naljata minuga sel kombel, ma palun sind!“

Ta ütles seda täiesti rahulikult ja loomulikult, ise selle juures pisut naeratades, mida aga Pizarro tigeuses tunnuseks arvas; ta ütles seda meie keeles, mille ta de Sotoga ja minuga läbi käies mitme kuu pikkuse vangipõlve ajal paremini oli kätte õppinud kui meie mehed tema keele.

„Kas ei ole ma kaitsetu sinu käes?“ jatkas ta tasakesi; „kuidas võiksid mul sellised kavatsused olla, milliseid sa oletad, kuna ma nende teostamise puhul oleksin esimene ohver? Sa tunnud minu rahvast halvasti, kui usud, et mäss võiks tekkida minu käsuta, kuna ometi isegi linnud minu maal ei julgeks ilma minu tahteta lennata.“

See omalaadilise traagilise kiitlemise pilt tema praeguses seisukorras äratas meist tahtmatult kalduvuse pilkele, kuna ta kõrged ametikandjad vaikides põlvili langesid. Nii leidis minu arvamine ja nägemine uue tõestuse, et tema alamad teda enam austasid

kui kedagi teist valitsejat maailmas; tema võim küünis isegi tema alamate salajamatele tegudele ja mõtetele. Kõik eluseadused ja kõigi asjade mõõt pidi hävinema, kui ta ennast nägi antud olevat võõraste karja, pahade variolevuste võimu alla, tema, kelle käsuta ükski lind tema riigis ei tohtinud lennata.

Kindral andis mõista, et tema saatuse üle veel nõu peetakse, ja lahkus toast.

Öösel anti Hernando de Sotole käsk viiekümne ratsanikuga mägestikku ringkäigule sõita. Polnud kahtlust, teda taheti lähemateks päevadeks Caxamalcast eemaldada. Aga ta ei tohtinud käsule vastu panna. Nii ratsutas ta, rind täis tumedaid aindusi, oma meeste eesotsas teele.

18.

Nüüd tahan ma õige lühidalt jutustada, kuidas inkale surmaotsus valmis.

Üheksandal hommikutunnil kutsus kindral don Almagro, don Riquelme, Andrea della Torre ja Alonso de Molina inka majja nõupidamisele. See istus, ümbritsetud oma suurtest meestest ja naistest, kaugemal vahtidest, vaikides eessaalist.

Kümnendal tunnil ilmus Alonso de Molina saali ja kutsus ta majja. Samad mehed, kes olid nõu pidanud, kas üldse kaebust saab tõsta, olid kohe selle järele kohtuks kokku astunud. Keegi Anton de Carrion, jooksik üliõpilane, määrati kaitsjaks.

Peatunnistajaks oli Felipillo, kelle tunnistus protokolleeriti, ilma et vaevaks oleks võetud tema tunnistust ta tõe järele läbi uurida. Kindral laskis tal ristilöödud Kristuse kuhu ees vanduda, ja tema vandus.

Atahuallpa seisis tribunaali ees kui broungsikuju ja loobus ennast kaitsmast. Felipillo valesti tõlkimise läbi ettetoodud peruulaste tunnistused näisid kinnitavat, mida kohtunikud kinnitada tahtsid. Atahuallpa leiti süüdi olevat ja otsus oli, et ta veel samal õhtul Caxamalca suurel platsil pidi elusalt ära põletatama.

19.

Milline kahtlane kiirus, millele kindral enese tundis olevat aetud! Kõige esiti kartis ta Hernando de Soto tagasitulekut; mis pärast, pole mulle õieti selgunud. De Sotol oli kange ja aus karakter, ka kuulus ta kõige mõjukamasse ja vägevamasse perekonda. Aga mis oli Francesco Pizarrol karta peale kavatsuse luhtumise ja surma?

(Järgneb.)

Nadja.

Inglise kirjanik *Holloway Smith.*

Bousset' kohvik on Pariisis väike alevi-kohvik. Tema ruumid on alati pisut hämarad, ehk küll elekter Pariisis odav on; kui aga midagi pole varjata, miks siis korralkult ei valgustata?

Kuid Bousset' kohvik muudetakse varsti uueks. Juba nüüd teeb madam Bousset mis võimalik on. Tahetakse sisse seada täiesti uus valgustus ja kummalegi kelnerile vähemalt üks uus särk osta.

Nadjal polnud saatjat. Tema oli vene-lanna kuni oma hästi maniküüritud sõrmeotsadeni ja väga ilus. Muud kohvikus temast ei teatud. Ta tantsis kirglikult ja kohvikus tantsiti igal õhtul.

Mõnikord ei nähtud Nadjat nädalate kaupa, aga ta ilmus ikka jälle.

Paljud olid temasse armunud, aga Nadja naeris nad välja, nagu ta naeris armastusegi üle.

Mõni nädal hiljem tõi Nadja kohvikusse ühe härra, keda ta nimetas Sergeiks. Härra Sarilov oli nagu Nadjagi venelane, aristokraat, kes kuulus teise maailma ja oli kuuskümmend aastat vana.

Nädal hiljem tuli ta Nadjale ilusas autos järele, kandis seltskonnariideid — ja, nagu kelner Jules tähendas, — oli ehitud aumärkidega, millest võidi järeldada, et ta oli rikas ja lugupeetud.

Kohviku külastajad ei mõistnud Nadjat hukka. Nemad said asjast aru, ja kes asjast aru saab, see ei mõista kohut.

Ühel päeval, kui Sarilov kohvikus ei olnud, ilmus sinna kaks teist venelast, Smilov ja Rosovski. Nad istusid kaugemale lauaäärde ja keegi ei pannud neid tähele. Järgmisel õhtul ilmusid nad jälle ega pakkunud kellelegi mingisugust huvi.

Kui nad juba nädal aega olid käinud, julges Rosovski Nadjat kõnetada.

„Preili vabandavad, aga kas teie ei ole meie suguõde?“

„Jah,“ vastas neiu, „arvasin juba, et olete ka venelased.“

„Smilov ja mina tuleme Kiievist.“

Järgmisel õhtul istus Nadja nende lauaäärde. Rosovski kõneles Venemaast.

„Mina ei tea midagi poliitikast,“ ütles Nadja tüki aja pärast.

„Aga asjal, mis meid ja loodetavasti tedkiivõiks huvitada, pole poliitikaga mi-

dagi ühist. Kui lubaksite meid enmast külastada, siis oleks see meile väga tähtjas.“

„Mis võin ma teha?“

„Teie olete,“ algas Rosovski sosinal, „vististi kuulnud mehest, keda Venemaal nimetati vürst Kolokolnõiks?“

Nadja viivitas.

„Jah, seda nime olen ma kuulnud,“ vastas ta.

„Ka teie hea sõber, härra Sarilov, on seda nime kahtlemata kuulnud?“

„Arvan küll. Mina ei tea neist asjust midagi.“

„Aga kui need asjad teile tähendaks suurt varandust, siis huvitaks see teid vististi?“

„Muidugi,“ vastas Nadja ja naeris. „Kas ei huvitaks suur varandus mitte iga naist?“

„Kas tahate meid siis homme kell neli rue de Rivolil inglise teemajas kohelda?“

„Olen seal,“ vastas Nadja.

Järgmisel päeval ootasid mehed Nadjat.

„Teie kuulute ju nagu meiegi rahva hulka?“ tähendas Rosovski.

„Olen kunstiõpilane, monsieur,“ vastas Nadja.

„Jah, ja Sarilovi sõbranna.“

„Monsieur Sarilov on minu sõber.“

„Tema ei kuulu aga rahva hulka,“ ütles Rosovski kibedasti. „Tema on rahva veri-vaenlane.“

„Mina ei räägi temaga poliitikast; tema on minu vana, hea sõber, usun 65 aastat vana.“

„Kas mäletate, et vürst Kolokolnõi suri?“

„Ta tapeti,“ ütles Nadja.

„Aga Kolokolnõi ehteid ei leitud. See Sergei Sarilov oli vürsti pankur ja rahaline nõuandja. Tema põgenes ja võttis, nagu teame, Kolokolnõi kallid ehteasjad kaasa.“

„Jah, temal on toredaid ehteid. Siin selle andis ta mulle,“ ütles Nadja ja näitas toredat sõrmust, mis tal sõrmes oli.

„Tahame teile tött ütelda. Meil on põhjust arvata, et Sarilovi käes Kolokolnõi ehted on. Kõik, mis teil teha on, on meile ütelda, millal teie jälle tema juures olete.“

„Olen täna õhtul seal.“

„Kas olete temaga üksipäi?“

„Arvatavasti, peaaegu kindlasti.“

„Siis peate see tablett tema kohvisse. Selle eest saate suure varanduse.“

„On see mürk?“ küsis Nadja kokkudes. „Mõrtsukatööga ei tee ma tegemist.“

Rosovski naeratas.

„See pole mürk,“ ütles ta. „Ainult mõjuv unerohi. Ta magab selle järele kolm tundi. Teie sööte kell seitse? Kui me kell pool üheksa tuleme, magab härra Sarilov juba raskesti.“

„Aga oletame, et teie ehteid ei leia?“ küsis Nadja.

„Küll leiame. Kas teate, kus ta võtmed seisavad?“

„Aga oletame, et te ei leia?“ tõrkus Nadja. „Siis kaotan sõbra ja ei saa midagi.“

„Meie teame, et ehted tema korteris on,“ vastas Rosovski rahulikult. „Kui ehted saame, saate oma osa. Siis võtate poole tabletti, nagu oleksite mõlemad uimastatud.“

„Ei,“ ütles Nadja, „minul on parem plaan. Teie maksate mulle sadatuhat franki ette. Ma sõidan kell 6,55 minutit autos üle St. Micheli silla, peatan seal minuti, ja kui te mulle seal raha kätte annate, võite kell 8,30 minutit Sarilovi korterisse tulla. Need on minu tingimused.“

„Oleme nõus, preili, ja ootame teid rahaga sillal.“

Rosovski ootas Quai d'Orfevres' nurgal autot, mis üle silla tuli. Kui auto peatas, äks ta ja andis raha Nadja kätte.

„Siin on ka kaks tabletti, üks härrale ja teisest pool teile. Tuleme kell pool üheksa.“

„Olen nõus, mu härra — nägemiseni!“ ütles Nadja ja laskus jälle autosse.

Kell 8,30 koputati Haussmanni bulvaaril korteri uksele. Nadja tõusis, võttis sigareti suust ja läks avama. Enne vaatas ta veel Sarilovile, kes liikumatult madalal diivanil lamas.

Rosovski ja Smilov pugesid ruttu uksepraod vahelt tuppä.

Nadja, kes kandis pikka musta mantlit,

nagu oleks ta valmis majast lahkuma, süütas sigareti ja silmitses otsivaid mehi.

Viimaks leidsid nad võtmed; laegas laeka järele otsiti läbi, aga ehteid ei leitud. Leiti küll kirju, päevapilte, pabereid, aga ehteid mitte.

Nadja võttis ühe neist piltidest kätte. mehe pildi, kes kandis mundrit.

„Tahaksin teada, kes see on?“ küsis ta.

„See,“ vastas Rosovski, „on vürst Kolokolnõi.“

Rosovski vaatas toas ringi, aga ehmatusehüüdega märkas Smilov esimesena kolme mehe toasolekut.

„Käed üles!“ kõlas käsk ja kolm revolvrisuud pööras venelaste poole.

Tuli neljaski mees tuppä, kummardas Nadja ja Sarilovi ees, kes viimane diivanilt oli üles tõusnud.

„Olen rõõmus, et tulite,“ ütles Sarilov naerdes. „Arvan, et oleksin surnud, kui veel kauemini oleksin pidanud nii lamana.“

„Tabatud värskelt teolt,“ ütles politseiülem ja silmitses Rosovskit kummaliselt. „Arvan, et teid tunnen. See oli väike asi Marseilles, küll näeme sõrmejälgedest.“

„Teie sadatuhat franki kingin ma heategevaks otstarbeks,“ ütles Nadja.

Selle juures viskas ta mantli seljast. Tema kael ja käsivarred olid täis juveele.

„Mina olen vürstinna Kolokolnõi,“ ütles ta. „See oli minu isa, kelle te Kiiemis tapsite. See härra siin on minu sõber, aga mitte selline kui teie arvate. Tema on niisama minu sõber ja nõuandja, nagu ta oli minu isa sõber ja nõuandja.“

Kui Nadja Sariloviga üksi jäi, võttis ta enese küljest ehted pikkamisi ära.

„See on tore,“ ütles ta. „Aga tulge, armas sõber, läheme veel väikesse kohvikusse. Mina pean täna tantsima.“

Raamat.

M. J. Eisen.

*Kus on raamat, seal rahuldun,
kus loetakse, seal lõbutsen;
raamatutel olla raatsin,
kirjel päevad kummardades
unustan roa raviva,
unustan une ubase:
raamat kuldne vaimuvara,
kiri kaim ja kallid kaasa.*

Mälestus.

Ungari kirjanik **Oedön Irsai.**

„Kes on too daam?“ küsis lord Burley sõbralt, hobustetalli omanikult.

Küsitu oli sellepärast kuulus, et ta, kus ialgi ilmus, teadis kahekümnenelja tunni jooksul kõik üksikasjad ilusatest naistest.

„Ta nimi on Anny Laubing,“ vastas ta, „ta on Viini näitlejanna, kuid silmapilkselt ilma kohata.“

„Kindlasti mitte esimeseklassi jõud,“ tähendas lord.

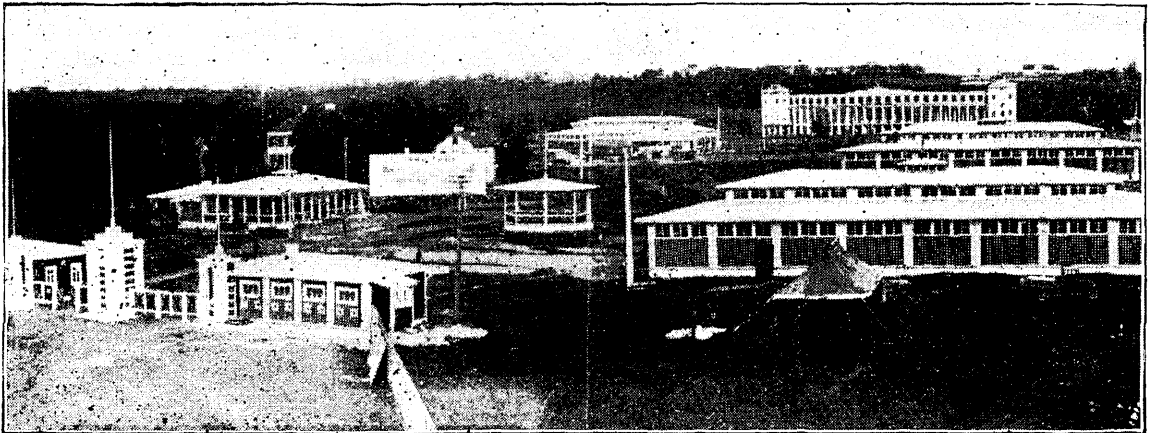
„Vastuoksa! Ta on silmapaistev kunstnik, kuid käesolevate, halbade majandusolude tõttu tuli Austrias mitu teatrit sulgeda ja

„Avameelselt öeldud, ta meeldib mulle väga, kuid — nagu näen — peaksin mitu meest sadulast tõstma, kui tahan talle läheneda.“

„Sa eksid! Mehed, kes teda ümbritsevad, unistavad küll kõik tast, kuid nende hulgas on ainult üks, kes omab ta armastuse.“

„Kes see on?“

„Sa üllatud. Too seal, haiglaselt kahvatu näoga, kes niiraskelt liigutab pahemat käsi-vart. Ta olevat olnud kuulus näitekirjanik, kuid auto õnnetuse tagajärjel sai ta pahemalt poolt halvatud ja olevat sealjuures kao-

Uue näituseplatsi üldvaade

Pirita teel, kus peeti esmakordselt Tallinna põllumajanduse näitust. Tänapäeval viimane ehitus üldlaulupeo laululava.

nii ei ole ta ainus suur talent, kellele praegu on suletud kulisside maailm.“

„Mõistan! Ja ta tuli nüüd Deanville'i, et saada tasu halbade Viini olude eest. Tal on kaunis suur austajate ring.“

Naiskunstnik istus hotell „Ambassadeurs'i“ söögisaalis kesk suuremat seltskonda, mitte kaugel lord Burley lauast.

„Tal on suurepärased juuksed,“ tähendas lord, „mulle meeldivad need kuldblond juuksed väga.“

„Mulle meeldivad ta silmad enam,“ ütles sportlane, „neis on midagi vaimustavat, unistavat, nad näivad murtud seesmisest valust ja ometi peegeldub neis elutahe, eluigatsus.“

„Kuidas oli ta nimi, mis? Anny Laubing?“

„Jah. Nagu näen, huvitab ta sind.“

tanud ka fantaasia liikuvuse. Sestsaadik ta enam ei kirjuta. Ta arstid on talle soovitanud palju reisida ja meelt lahutada ja nüüd ootab ta, et ta tervisline seisukord Deanville'is paraneb.“

Lord küsis üllatatult:

„Ja selle vraki on valinud naiskunstnik?“

„Ära imesta. Raha on armastuses tihtilugu otsustav tegur.“

„Nii rikas on see kirjanik?“

„Peaaegu nii oletama.“

Lord süttas paberossi.

„Mõtlesin,“ ütles ta siis, „et pean algama võitlust kogu seltskonnaga naiskunstniku pärast, kuid kui see on ainult raha, mis juhib ta südame juure!?“ Ta vaikis veidi, kehtas õlgu ja küsis siis äkki nagu keegi, kes kõneainet ei taha jätkata:

„On sul ehk hea tüüp homseks võidujooksuks?“

„Apache, neljas jooks. Parim hobune Perry tallis.“

„Täna!“

Veerand tundi hiljem vaatles lord suure saali nurgast tantsivaid paare. Ta silmitses näitlejannat. See tantsis. Mees kahvatu näoga istus jazzbandi lähedal ja lõbustas end dirigendi naljadega.

Muusika vaikus, lord astus naiskunstniku

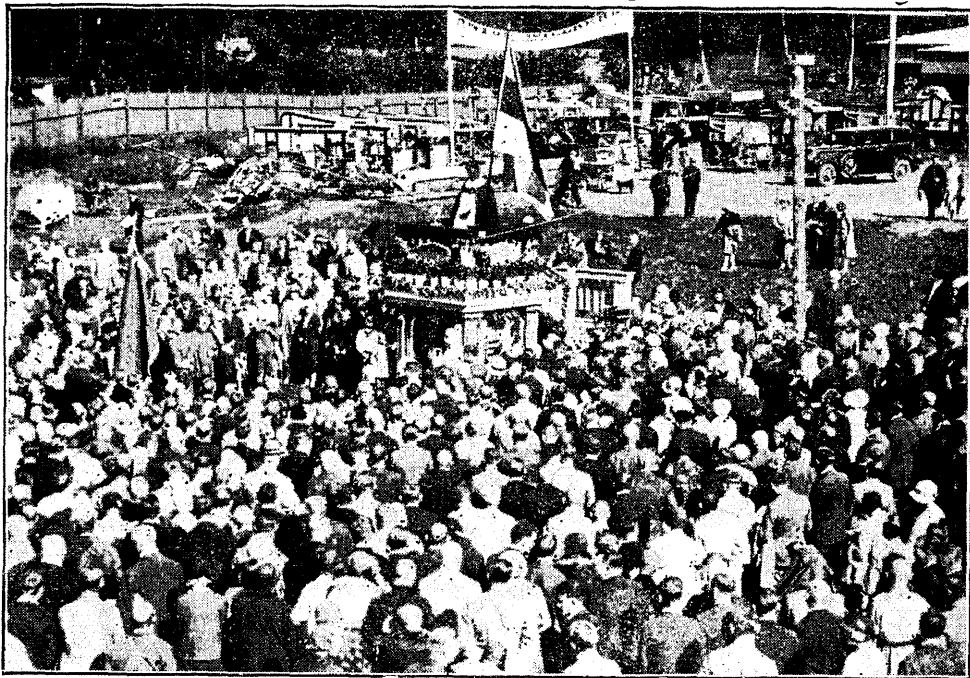
aga tähelepanelikuks, et asjatult raiskate aega.“

„See ei ole julgustus,“ arvas lord kibeda naeratusega, „kuid ma palun siiski . . . lõpuks, väike veerandtund . . .“

„Peale tantsu olen üleval kasiinos.“

„Täna!“

Kasiino suures mängusaalis istusid naiskunstniku tuttavad mängulaua ääres ja mängisid. Mee, kahvatu näoga katsus samuti

24. Tallinna põlumajanduse näituse

pidulik avamine ja Tall. E. Põllumeeste Seltsi lipu õnnistamine. Kantslis jutlustab piiskop I. Kukk arvurikkale näituse külastajaile. Tagaplaanil näha R/M. Anton Villbergi põllutööriistade väljapanek.

juure, tutvustas end ja palus järgmist tantsu.

Tantsu ajal küsis ta :

„Kas paneksite pahaks, kui palun teid meie tutvuse esimesel minutil, et annate mulle juhust kõneluseks nelja silma all?“

Naiskunstnik jahmatas, küsis siis naeratades :

„On see nii tungiv?“

„Andestage, teie olete seltskonnaga ja ma pean kasutama juhust.“

„Tean väga hästi, kuhu sihite selle kõnelusega nelja silma all,“ ütles näitlejanna punastavate palgedega, „ma teen teid

õnnevähemate summadega, kuna näitlejanna, kes seisis ta selja taga, vaatas pealt.

Lord astus sisse, nende pilgud kohtasid ja naiskunstnik kummardus kahvatu mehe poole.

„Lähem lugemissaali,“ ütles ta tasa.

Kirjanik noogutas heakskiitvalt.

Lugemissaalis ei olnud — nagu tavalikult keskööl — ühtegi inimest. Nad võisid rahu-likult vestelda.

„Olen ehk veidi julge,“ algas lord, „sest Deanville'i ilusad päevad kaovad väga kiiresti, ja kel ei ole küllalt julgust, ei vii koju meeldivat mälestust.“

„Ja te tahate mulle nüüd öelda,“ võttis nüüd naiskunstnik sõna, „et olen ilus naine, kellele ei või vastu panna, et armusite minusse kohe esimesel silmapilgul ja et teie ainus ja igatsetud soov on, et mina oleksin too ilus mälestus, mille teie Deanville'ist koju viite.“

„Täna teid, et ütlesite seda kõik minu asemel,“ ütles lord, kummardades ja ta silmades välkus lootussäde. „Ja nüüd ootan ainult julgustavat, jaatavat sõna teilt, et olla õnnelik.“

„Õnnelik?“ hüüdis näitlejanna valusa naeratusena ja näitas käega läbi akna terrassile, kus kihas elu lõbusa muusika saatel. „Vaadake, kui palju naisi seal istuvad ja kui ilusad on nad kõik, võiks arvata, et nad on elavaks saanud Greeka kujud, ja vaadake seal eemal merel väikseid purjekaid; mis meelitavad unistama. Mida tahate minult, kes enam ei ole ilus, kes enam ei suuda unistada ja kes on — seotud.“

„Oh, teie olete ilus! Väga ilus ja kindlasti ei ole ma esimene mees, kes seda teile ütleb; et teie ei või unistada, seda kujute ainult ja on palju tõenäolikum, et teie ei saa unistada tolle mehe kõrval, kelle külge olete — nagu ütlesite — seotud.“

Naiskunstnik kahvatas veidi.

„Te tunnete teda?“

„Nägemisest. Lubage, et küsin teilt: Kas armastate teda?“

„Jah!“

„Ei taha olla hoolimatu, muidu küsiksin teilt ka, mida s a r n a s e s inimeses võib armastada?“

Lord toonitas sõna „sarnane“ väga.

Naiskunstniku näomuskliid tuksusid valulikul.

„Ta ei olnud mitte kohe s a r n a n e inime, ja kui ta täna on s a r n a n e, näen tas siiski endist inimest. Südamlikku, vaikumat inimest. Silmapaistvat kirjanikku, kes elab minus oma teostega ja näen teda nagu varem. Näen teda ta teoste peeglis ja armastan teda.“

„On need teosed nii ilusad?“

„Jah!“

„Ja kui tõendan, et kirjutan ilusamalt.“

„Siis peate lubama, et kahtlen selles.“

„Tahan teile seda tõendada. Ühe oma teose esimese väljaande võite saada kohe, palun, otsustage ise.“

Lord võttis taskust tšhekiraamatu, tõmbas välja viiesaja naela peale kirjutatud paberilehe, kirjutas tšhekkile kuldse täitesulega alla ja ulatas selle naisele.

Naiskunstnik tahtis tšheki pahaselt tagasi tõrjuda, kuid lord jõudis naeratades ette.

„Prii eksemplaar võetakse kirjanikult vastu,“ ütles ta, siis võttis ta naiskunstniku laual lebava kotikese ja küsis:

„Lubate, et avan ta?“

Naine ei vastanud. Ta peast läksid läbi mõtted, mis olid tugevamad kui ta paha-meel.

Tšhekk libises käsikotti.

Järgnes piinlik vaikus, mille katkestas lord:

„Teose teise väljaande saate, kui too inime ära reisib.“

Naiskunstnikku valdas äkki tugev ärevus, kuid ta ei lasknud seda märgata. Peale lüüdit kaalumist ütles ta jahedalt:

„Ta reisib homme hommikul.“

„Täna!“ ütles lord ja noogutas. „Ja et te näeksite, et usun teie sõnu, palun, võtke vastu see tõendus siin. Ulatan teile oma teose teise väljaande — ette.“

Teine tšhekk libises käsikotti.

Lord vaatles naiskunstniku nägu. See oli rahulik.

„Kus ja millal saame kokku?“ küsis ta.

„Elan hotell „Normandies“, tuba number 82. Küsige homme lõuna ajal uksehoidjalt.“

Lord suudles naise kätt jumalagajätuks ja ütles:

„Mu teose kolmas väljaanne on parandatud väljaanne.“

— — —

Järgmise päeva lõunal ilmus lord „Normandia“ hotelli. Ta pööras uksehoidja poole.

„Palun, telefoneerige naiskunstnik Laubingi tuppa 82, et siin on lord Burley.“

„Naiskunstnik reisis täna hommikul ära, kuid jättis härra lordile kirja.“ Uksehoidja kummardas ja ulatas talle kirja.

Lord ei annud ära oma üllatust; ta läks — teeseldes ükskõiksust — hotelli seltskonnaruumi, et lugeda seal kirja.

Ta luges selle.

Mitte üks kord, vaid kümme korda.

Eriti seda kirja osa, mis oli järgmine:

„. . . Iialgi ei oleks juhtunud talle too autoõnnetus, kui ei oleks mind. Ta juhtis autot ja ma istusin ta kõrval. Mu lähedus tegi ta uimaseks: Ta uimastus parfüümist, mida tarvitasin tookord. Ta läks segaseks mu pilgust, sest tookord oli mul „sarnane“ pilk — ja meeletult armunud mees sõitis vankri kilomeetrikivi otsa. . . .“

See oli hirmus. Seitsaadi on ta haige, väga haige ja ta ei suuda enam kirjutada.

Arstid andsid talle nõu palju ringi reisida,

et end lahutada, kes usuks aga, et me mõlemad, tema, kord paljumängitud kirjanik, ja mina, hästimakstud täht, täna oleme vaesed.

See on põhjus, et võtsin vastu teie tshekid. Nüüd on meil jälle võimalus reisida, edasi sõita. Kui teie ei oleks andnud mulle teist tshekki ette, oleksin sõitnud sõbrale teise rongiga järele; ärge pange mulle pahaks, et ma seda õnnetut inimest üksi ei lasknud reisida ja et ma mitte ei oodanud.

Te nimetate mu teguviisi kindlasti pettuseks! Kuid nii see ei ole! Küsisin hotellis isegi teie Londoni aadressi ja loodan, et võin tillatada teid ühel ilusal päeval kogu

summa tagasimaksuga. Kuigi mul tarvis ei oleks seda teha.

Te tahtsite „Deanville'i mälestusaja“ minuga ärilisel alusel õiendada ja ma katkestasin äri ärilisel alusel.

Te ulatasite mulle oma teose esimese väljaande prii eksemplari.

Ma võtsin vastu! Te ütlesite ju ise, et prii eksemplari tagasi ei lükata.

Tingimus, mille sõlmisite teise väljaande külge, oli, et „sarnane“ inimene ära reisib.

Ta reisis ära.

Et mina reisisin temaga ühes, sündis sellepärast, et ma ei olnud nõus täitma kolmanda, parandatud väljaande tingimust. . . .“

Laternad.

Saksa kirjanik *Hellmuth Unger*.

Videviku ajal lahkub noor kuldsepp Tsang Li ruttu oma majast, võtab riksha ja annab jooksjale käsu teda nii ruttu kui võimalik Hongkongi arstide linnajakku sõidutada.

Ta lubab mehele sada taeli, kui ta kiire on.

Hongkongis elavad Hiina kõige kuulsamad arstid ühel kitsal tänaval maja maja kõrval. Lehvivad paberilipud kuulutavad nende nime. Ukse ees põlevad reas väikesed kirjud laternad. Iga laps teab, mis tähendus neil on.

Tsang Li naine on äkki raskesti haigestunud ja teda ähvardab surm. Kuldsepp ei viivitaks hetketki armsama päästmiseks oma varandust ohverdamast.

Arstide tänaval pöörab rikshamees esimest korda sõitja poole küsimusega, missugust arsti ta tahab külastada. Ta peatub suure Hi Wai maja ees.

Tsang Li osutab käega, et vaja edasi sõita.

Tema ei otsi Hi Waid.

Suur Futshü kolmandas majas pole vähem kuulus. Jälle peatub riksha.

Tshang Li loeb laternaid Futshü maja ees ja käsib edasi sõita.

Futshü maja ees on kaheksateistkümmend laternat.

Tänaval lõpul elab keegi täitsa tundmatu arst, kelle ukse ees üksainus latern põleb.

Siin laseb Tshang Li viimaks peatada, astub maha ja läheb Fang Tse majja.

„Õilas, suur vend,“ ütleb ta. „Kas võiksid kohe minuga ühes tulla minu naist päästma? Ei või silmapilkugi kaotada.“

Noor arst noogutab pead ja tuleb kohe.

Ruttu sõidetakse rikaste kaupmeeste linnajakku tagasi, kus Tshang Li oma maja on.

Julge löike abil päästab arst Fang Tse kuldsepa noore naise. Tshang Li tänulikkus on piiritu.

„Sinu naine jääb sulle alles, suur vend Tsang Li,“ ütles arst, „ja ma tänan sind, et sa minu väärtust õieti hindasid. Aga seleta mulle ometi, mispärast sa just minu kutsusid, kuna samal tänaval ometi elab hulk kuulsaid arste, kellele sa ju ka oleksid võinud maksta?“

„Ma lugesin laternaid nende majade ees, õilas vend, ja kuna iga latern üht inimest tähendab, kes arsti abi puhul suri, siis valisin ma sinu, kuna sinu ukse ees põles ainult üks latern. Sina pead siis olema parem arst kui nemad kõik!“

„Ära tegutse iial välise paiste järele, õnnelik vend Tsang Li,“ ütles noor arst naeratades. Mina avasin oma arstipraksise alles täna hommikul.“

Hanekarjane Lili.

Saksa kirjanik **Kurt Miethke.**

Leidub tõesti sündinud lugusid, mis nii hästi mõjuvad, nagu oleks nad luuletatud. Siin järgneb üks selline, ainult nimed on muudetud.

Ühe Euroopa riigi pealinna ooperi direktor istus higestades oma töötoas, kui telefon helises. Silvanus, nõnda ooperi direktori nimi ei olnud, aga meie anname talle selle nime.

Silvanus kahmas kuuldetoru ja küsis:

„Kes on?“

„Kaugekõne. Räägitakse Callesi suvituskohast.“

„Kes tahab minuga rääkida?“ kisendas Silvanus.

„Siin Menander. Ma räägin Callesist.“

„Menander? Otto Menander?“

„Jah, mina, Otto Menander, „Õhtulehe“ muusikaarvustaja. Armas Silvanus, kas ei ole see minu poolt kena, et teile helistan?“

„Rõõmustan väga. Aga mis on?“

„Armas Silvanus, olen midagi leiutanud.“

„Keda või mida?“

„Madam Galli-Curci.“

„Ärge rääkige loba! Tahate olla madam Galli-Curci leiutaja, hahaha! Lauljannat, kes New-Yorgi Metropolitan-ooperis hiiglatasust eest ametis on, ei ole teil vaja leiutada.“

„Kui kaval te olete, direktorikene. Muidugi tahtsin ütelda, et olen leiutanud madam Galli-Curci nr. 2. Muinasjutulik hää! Kõige toredam, kõige suurepärasem sopran, mida ial olen kuulnud. Kujutlemata ulatusega. Mängides võtab Lili kõige kõrgemad kõrgused. Selle juures — milline keha! Gratsiline, sale, liigutava lapselikusega ja kuldkollaste juustega, lühidalt, Silvanus, ütlen teile, need juuksed tulevad meelde üht Leonardo da Vinci naist, teate sel pildil, mis mõni aasta tagasi veel leiti.“

„Lõpetage! Kes ja kus on teie muinasjutulik leiutus?“

„Sullinis, ühes külas merekalda lähedal.“

„Sullinis? Pole ial kuulnud. Ja külas. Mis siis see Galli-Curci nr. 2 seal teeb?“

„Tõstab sõnnikut vankrisse.“

„Mis?“

„Tõstab sõnnikut vankrisse, aga harilikult hoiab ta hanesid.“

„On tal tõesti nii ilus hää!“

„Kui teie ei usu — Lili, tule siia! Tema seisab nimelt minu kõrval telefoni juures,

ja kui soovite, laulab ta teile midagi. Kas soovite?“

Muidugi soovis seda direktor Silvanus. Ärevalt surus ta kuuldetoru kõrva peale, erutatult kuulas ta, kui Lili lihtsat rahvalaulu laulis. Kui neiu siis teist salmi mängiva kergusega oktav kõrgemalt kordas, mõirgas ta:

„Minu kallis Menander, ma sõidan viibimata autoga Callesi. Olen kahe tunni pärast seal.“

„Georg!“ kisendas ta ooperi bürooülemale. „Silmapilk riietuge, teie laiskelajas! Saabub kõmu!“

Mõni minut hiljem veeres auto Silvanuse ja ooperi bürooülema Georg Maniniga minema. Vuhises läbi maa Callesi suvituskohta ja sõitis Grand hotelli ukse ette, ja juba seitse minutit hiljem suudles direktor Silvanus hanekarjase Lili mitte just ülipuhtaid käsi.

Ja Lili laulis. Silvanus langes arvustajale Menanderile kaela. Unustatud olid kõik hammustavad arvustused Menanderi poolt. Lili oli päeva suur leiutis.

Ooperi bürooülemal Maninil oli palju teha. Lähemal nädalail töid kõik pealinna lehed veerupikkuseid artikleid Lili Molandi üle. Professor Kerl, üks suuremaid lauluõpetajaid, oli Lili Molandi hääle koolitamise oma peale võtnud. Kuu aega peale leiutamist laulis Lili juba raadios. „Hanekarjase Lili rahvalauluõhtu.“

Kogu Euroopa istus vaimustatult valjuhääldaja ees ning joobus Lili hääle iluהלליסid kuuldes. Suurim grammafoniplaadide vabrik kohustas teda rahvalaule laulma ja määratu plaadide läbimüük tõstis vabriku aktsiate hinnad peadpööritava kõrgusele.

Peagi võis Lili professor Kerli juhatusel veel enam saavutada. Ta esines „Faustis“ Gretchenina ja vastuvõtt oli vallutatav.

Sestsaadik saabus ooperile hea aeg. Hanekarjane Lili seisis huvi keskkohas; ta oli päevane kõmu. Ja aasta hiljem võis Lili Moland enesest ütelda, et ta oli riigi rahvalikum lauljanna.

Kahju aga, et ta oli nii tagasihoidlik. Ei, ta ei tahtnud ühelgi tingimusel abieluda. Ühe ettepaneku teisejärele lükkas ta tagasi.

Ühel õhtul tuli direktor Silvanus tema juure garderoobi.

Lili oli parajasti riietumas. Ta katsus direktori ilmumise puhul oma paljast õlga kinni katta, kuid see oli juba hilja.

Silvanus oli seda juba näinud — tähekujulist pruuni märki Lili paremal õlal. Silvanuse silmad läksid suureks.

„Sina — Karola?“ kises ta.

„Pea suu,“ ütles Lili, „Jumala pärast!“ „Sina oled see, Karola?“ värises Silvanus.

„Muidugi mina. Ja sina oled kõige suurem oinas Jumala maakeral, pead sa teadma,“ naeris Lili ja hakkas huuli värvima.

„Jah, aga kuidas on see ometi võimalik?“ ahastas direktor põrunult.

„See on ju üsnalhtne asi. Harilikul teel ei saavutanud ma midagi, sellepärast valisin ebahariliku tee. Millised osad sa mulle ometi andsid, kui ma veel olin Karola? Naeruväärt statistiosad. Siis ütles mulle Georg: „Karola, mulle tuli hea mõte. Sina pead kaduma, unustusse sattuma, et sind ühel päeval võidaks uuesti leiutada. Ainult nii võid sa midagi saavutada.“ „Näed, ja seda ma siis tegin. Menander pidi mu kui hanekarjase leiutama ja Georg pidi minule siis tegema tarviliku reklaami.“

„Nii siis tuli Georg Manini sellele mõtele. Mis huvi tal siis sinu vastu oli?“

„Miks ei peaks minu mees minu vastu huvi tundma?“

„Sinu mees? Oled sa siis Maniniga abielus?“

Auhinnatud väljapanek näitusel.

Tall. Põllum. näitusekäijaid üllatas emis „Dagi“ oma 11 pörsaga. See hiiglane kuulub Eesti Punase Risti Imastu invaliidide kodule, on 3½ a. vana ja kaalub 22 puuda. Invaliidide kodu sai selle väljapaneku eest kõrgema auhinna: kristallvaasi ja 27. kr. raha.

„Muidugi, juba viis aastat.“

„Nurjatu naine, sa oled mind petnud, nina-pi'i vedanud. Ma kihutan su minema, petja!“

„Seda sa ei tee, direktorikene. Kui ma veel Karola olin, ei saanud sa ial oma kassaga otsi kokku. Üks mure teise kannul. Kui ma hanekarjaseks Liliks sain, täitus su teater iga õhtu. On see tõsi või on see vale?“

„Sul on õigus,“ ohkas Silvanus, „aga seda ütlen ma sulle: Nüüd lähen ma ja annan sellele Maninile, sinu mehele, hea kõrvakiilu.“

„Palun, tee seda,“ naeratas Lili, „aga minu juuresolekul. Sest Georg on nimelt ka asjaarmastaja poksija.“

Tahaks vaikida.

Jakob Liiv.

*Tahaks vaikida, kuid süda nõuab:
„Laula ikka, laula veidi veel!
Päike veereb, kesse teab kas jõuab
Palju enam laulda sinu keel.“*

*Palmi kokku oma valud, röömud,
Tunderikkalt tuntud hingepiin,
Õnnejoovastuses joodud sõõmud,
Milles peitus mürk ja maitsev viin.*

*Avalda kõik pikad eluretked,
Mis seal suutis näha sinu silm,
Oma armastuse kuumad hetked,
Mida tunda ihaldab kõik ilm.“*

*Tahaks vaikida, kõik on ju kaugel,
Valdamas mind pime õhtutund,
Sõba silmas, raskus rõhub laugel,
Hea on vaikselt näha kõigest und.*

Halvad ajad.

Daani kirjanik **Storm Petersen.**

„Oi, on need aga veidrad ajad, Petersen! Varsti ei tea tõesti enam, mida uskuda. Lühidalt: väike Panoptikum ja mina, meil oli suurepärase mõte. Panoptikum oli silma heitnud ühe suurkaupmehe rahakapile, kes elas siin ümbruses roheliste puudega ümbritsetud villas. Jah, igapäev ta nüüd muidugi suurkaupmehi ei külasthanud, aga ühel päeval oli tal võimalus olnud tüht oma ilusatest sinisilmadest heita sellele rahakapile. kui ta seal väljas käis Montenegro yürsti postkaarte müütamas.

„Tulen kaasa!“ ütlesin ma Panoptikumile. „Seisan täies sõjavarustuses täpselt kell kaksteist villa ees. Sina tuled tööriistadega — ollrait!“

Ilmusime mõlemad kohtamisele. Oli ronk-pigimust öö ja määratumad pilvetombud kihutasid kuust mööda — kui kuud üldse oleks taevast olnud. Mina olen alati olnud pisut närviline; nägin kord, kuidas üks punane rattur kaotas pudeli akvaviiti . . . seda ei unusta ma kunagi!

Panoptikumil oli kaasas sepahaamer . . . sellega pörutas ta määratu aknaruudu sisse... ja kohe selle järele seisime akvaariumis. Suurepärase soe oli seal, nad olid õhtul söönud pardiküpsist või midagi kapsastega, nagu haistsin. Me läksime saalidest läbi ja nipsutasime elektrinööpe, nii et lambid siidivarjude all hõõguma hakkasid. Tiibklaveril seisis mingisugune Mozarti klaverinum-ber . . . seda on nii ilus mängida aknaid puhastades. Nii jõudsime aegamööda sinna, kus rahakapp seisis, toreda äripõhjendaja maali all, kes kandis põskhabet ja kraet nagu mõni neegrikoomik. Me võtsime väikese napsu whiskyt ilma veeta ja omandasime paari Havanna-sigarit, mil kuldkäevõru kõhu ümber oli.

Ja siis asusime tööle . . . Esiti pühkisime vaiba, kuhu istuda tahtsime, pisut puh-tamaks. Panoptikum puuris pool tundi kapi kallal, kuna mina Sarah Bernhardi memuaare sirvisin ja ennast pehmes tugitooli kii-gutasin.

Aga siis ütles Panoptikum, et ta kappi ilma lukusepata ja võtmeta lahti ei saa.

„Siis jäta järele,“ ütlesin mina. „Aga kapp peab lahti tulema. Lase mina kat-sun!“

Ja ma võtsin haamri ja virutasin kapile paar head lopsu.

„Oled sa hulluks läinud, inimene?“ kisen-das Panoptikum. „Ajad terve maja jalule!“

„See oleks tore,“ vastasin mina, „siis ehk tuleb mõni meile appi.“

Me vasardasime ja puurisime öö otsa, aga kapinarril me lahti ei saanud.

„Ei see tule,“ ütlesin ma. „Kas ei peaks me parem tuletõrjujaid appi kutsuma?“

Aga Panoptikum oli enesele asja kord pähe võtnud, et kapp peab lahti tulema — ja sellepärast vaevasime endid edasi. Me meelitasime kappi, suudlesime ta palgeid ja tegime talle killikilli, aga kapp oli kinni nagu Krediidpank peale kella kolme.

Tahtsime parajasti koju minna . . . kui Panoptikum kõrvad kikki ajas ja ütles, et keegi tuleb.

„Ehk toovad nad meile einet,“ ütlesin ma.

Aga kuna ma alati olen pisut närviline — nägin kord, kuidas üks punane rattur pudeli akvaviiti kaotas — lühidalt: mina pugessin sohva alla ja Panoptikum kadus kellakappi. Ja siis tuligi väike, kena toa-tüdruk . . . kõrgete kandadega ja fox-trottjalgadega . . . tal oli söeämbler ühes ja söekühvel teises käes.

Mina piilusin tema poole üles, kui ta ra-hakapi poole läks.

Panoptikum seisis kellakapis ja kõristas tööriistu.

Kui ta aga meid ei märka . . . muidu on üks kama kõik, mõtlesin ma. Aga tüd-ruk ei näinud midagi, tema mõtles ühele inglise meresõdurile, kellesse ta oli armunud, hoolimata ta o-jalgadest.

Kui ta oli jõudnud rahakapi juure, kah-mas ta rahulikult kapi käepidemest kinni ja avas kapi. Kapp ei olnudki lukus — millised lambapead me olime! Ja kui ta oli kapi avanud, tõstis ta söekühvli ja hakkas süsi ämbriisse tõstma. Kogu kapp oli täis süsi. Millised ajad, Petersen! . . . Ja kui tüdruk sütega oli lahkunud, ronisin ma sohva alt välja ning vaatasin kellakappi. Seal seisis Panoptikum ja mõirgas . . . Tema habe oli kella rataste vahele sattunud, ja mina pidin kella tervelt seitse tundi tagasi keerama, enne kui ta välja sai . . .

Nii siis ütlen ma ainult: „Millised ajad, Petersen . . .“

Libedal teel.

Inglise kirjaniku **E. P. Oppenheimeri** romaan.

2

„On vist kuhugi rippuma jäänud, sest ta lohistati tükk maad kaasa. Palju pole temast üle jäänud,“ lõpetas ta värisedes.

„Vaene mees!“

„Kas on teada, kes ta on?“ küsis Gast.

„Ei; mitte sedagi, kus ta peale tuli.“

„Pakke ei ole?“

„Ei.“

Gast pigistas hambad kokku ja sammus vaguni poole, kust mees välja hüpanud. Käsi kobas tal vargselt taskuid, siis kumardas ta vaguni põrandale, nagu oleks ta seal midagi tahtnud üles võtta.

„Siin on midagi maas,“ hüüdis ta siis, „seal pingi all.“

Konduktor tuli lähemale ja nägi osutatud kohal ühe taskurätiku ja nimekaardi. Ta võttis nad üles ja luges nime trükitult kaardilt ette.

„Harold Gast,“ ütles ta. „Nüüd teame vähemalt, kes ta oli. Önn, et leidsite selle kaardi. Nüüd aga palun teid jälle vagunisse asuda, mu härrad,“ jätkas ta valjusti, „me sõidame kohe edasi.“

Võõras daam luges tüht ajakirja, kui noormees tema juure tagasi tuli.

„Noh?“ küsis ta silmi tõstes.

„Jah, see oli õnnetus,“ teatas Harold. „Arvatavasti enesetapp. Keegi on rongist välja kukkunud ja rong on teda tüki maad lohistanud. Hirmus asi.“

„Kas on teada, kes ta oli?“

„Jah, leiti tema kohalt taskurätik ja nimekaart. Viimasel seisis nimi Harold Gast.“

Kas näis see talle nii, või silmitses daam teda selle järele tõesti pisut teravamiini? Ta oletas esimest, aga daami järgnevad sõnad kõlasid kummaliselt,

„Teie ei ole mulle veel ise oma nime nimetaund,“ ütles ta. „Oleksin seda meeldi kuulnud.“

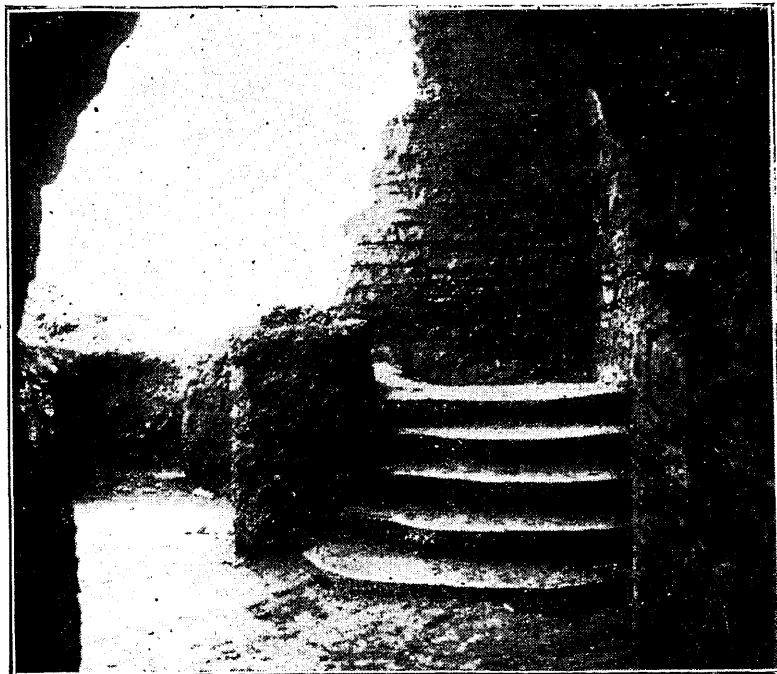
Harold viivitas viivu aega. Mis oli nüüd ta nimi, ta teise elu nimi, mida ta nüüd surmani pidi kandma? Kui raskepäraselt ometi ta aju nüüd töötas. Ei tahtnud talle midagi meelde tulla, ja daam ootas vastust. Nimi on väga tähtis ja ta pidi ruttu uue nime saama, sest Harold Gast oli surnud.

„Mu nimi on Janson,“ ütles ta viimaks, „Harold Janson.“

3.

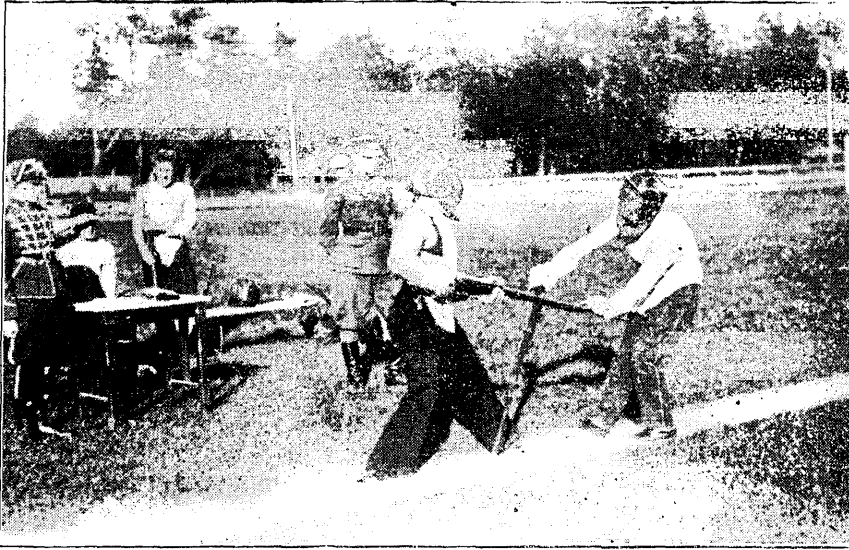
Kadunud aadress.

Sõit lähenes lõpule. Lühikesed tunnid järgnesid lühikeste vaheagade järele. Inimelamute tihedus ennustas suurlinna lähedust.

Väljakaevatud trepp Pirita kloostri varemetes.

Suve teisel poolel algasid Pirita kloostri varemeis teaduslikud kaevamistööd Rootsi õpetlaste S. Curman'i ja B. Berthelsson'i juhatusel. Peale trepi on veel väljakaevatud altari koht ja uks, mis viib kodakirikust nunnade ruumidesse,

Vehklemine tääckidel.

Moment Üleriiklistest Kaitseväe esivõitlustelt Tallinnas 29–31. aug. s. a.

Harold Janson'i ärevus kasvas iga miiliga. Tema ees seisis leiutamata maailm. Mis võis see talle tuua, millised pidid olema ta esimesed sammud?

Viimases jaamavahehes tuli konduktor pileteid vaatama. Terava noomituse noorele mehele, kes kolmanda klassi piletiga esimeses klassis sõitis, veel reserveeritud kuppees sõitis, katkestas daam, kellele see kuppee kuulus, lühikeste sõnadega ja rikkaliku jootrahaga. Ametnik oli rahul ja tahtis väikest ebakorrektsust läbi sõrmede vaadata. Kui ta lahkus, küsis daam Harold Gastilt midagi, mida see isegi praegu eneselt küsinud:

„Mis te teete Londonisse jõudes? On teil raha?“

„Raha!“ kordas Harold naerdes ja kohkus siis. Jah, tal oli raha. Sel hetkel polnud ta sellele mõelnud.

„On väike summa,“ vastas ta, „küllalt nii palju, et esiotsa läbi saan.“

„Ja siis? Kuidas tahate uut teenida?“

„Sulega, loodan ma,“ vastas Harold. „Mul oli juba ammu kalduvusi kirjanikuameti jaoks ja ma olen juba mõndagi kirjutanud. „Empire-Magazin“ on ühe minu novelli vastu võtnud. Aga ta pole veel ilmunud.“

„Raske on Londonis kirjutamisega leiba teenida.“

„Elus on kõik raske,“ vastas Harold, „Olen ette valmistatud pettumustele.“

Daam andis talle väikese nimekaardi.

„Tunnen palju inimesi kirjanduse alal,“ ütles ta selle juures, „ka „Empire-Magazini“ peatoimetajat. Arvatavasti võin teile kasulik olla. Kas tahate mind külastada?“

„Suure rõõmuga, aga alles siis, kui mu töö on juba on olnud tagajärgi. Tahaksin edasi jõuda omal jõul.“

Tusane volt ilmus daami otsaesisele.

„Olete jõe noormees,“ ütles ta. „Miks tahate rännata okasteel, kui on olemas siledaid?“

Uskuge mind, Londonis jookseb hulk väga andekaid noori mehi näljaselt ringi.“

Gast tõusis, ja kuigi daam vihastas, meeldis talle ometi tuli nooremehe silmis.

„Kui tarvis, tulen teie juure,“ vastas Gast lühidalt. „Milliseks minu saatust iial kujuneb, mul on kindel nõu seda ise määrata.“

Välja jõudes viimasest tunnelist, sõitis rong vaksali ette. Daam lahkus Haroldist lahkesti, aga tal oli tunne, et ta lõpuliikult oli lahkunud. Ta oli temaga mitu tundi vestelnud, arvatavasti ajaviiteks, ja seega lõppes lugu temale.

Sellepärast otsisid ta silmad daami elegantset kogu, kui see jaamaesisel oma pakide koondamise üle valvas. Kord arvas ta märkavat, et daamgi oma silmad sinna poole pööras, kuhu ta oli seisma jäänud. Siis astus keegi keskmise vanadusega üllas härra aupaklikult tervitades daami juure ja saatis ta suure auto juure. Lähemal hetkel oli see minema veerenud.

Harold Gast, kes nüüd oli Harold Janson, hulkus tundide kaupa tänavail. Hiigla-linn paistis temale olevat kui unistuste saar. Mingisugusel rannikul möödus ta äridest, mille akende tagast uuemad härrademoed talle silma paistsid. Igal asjal oli hind juures.

See tuletas noorele mehele meelde ta riie-
tust. Ta astus ühesse ärisse ja ostis enesele
lihtsa tumesinise ülikonna, mis ei olnud
kallis, samuti pesu, kingad ja kübara. Palve
peale juhutati ta ruumi, kus ta võis
ümber riietuda. Pool tundi hiljem lahkus
ta ärist, vanad riided kimbuna kaenlas, ja
tundis, et ta nüüd enese oli väliseltki va-
baks teinud.

Ühe kõrvaltänava lõpul nägi ta läikivat
vett ja see tõmbas teda alla Themse kal-
dale. Hiiglahotellide veefrondid olid ran-
nal juba heledasti valgustatud ja jõe poolt
tuli terav tuuleõhk. Huvitatult silmitses ta
ärilikku tegevust vee peal, ähki vaid veo-
laevu, mis raskesti koormatud laevu oma
järel vedasid, samuti kiireid sõidulaevu ja
mootorpaate.

Tüki aja pärast aetas ta oma riidekimbu
kaldamüürile ja vaatas ettevaatlikult oma
ümber. Kedagi ei näinud ta ennast silmit-
seinas. Ainsa nõksega lükkas ta riide-
kimbu sogasesse vette. Alles kuuldes kimbu
sulpsatust, tuli talle meelde, et üks ta vana
kuue tasku eneses peitis nimekaardi, mis
võõras daam temale annud. Ta polnud kaarti
vaadanud, ja ühes riidekimbuga oli kadu-
nud igasugune võimalus ka reisiseltsilist
leida ja jälle näha.

4.

S a d a m a k ö r t s i s .

„Teie, härra!“

Kähku pööras Harold. Tema kõrval, toe-
tudes kaldamüürile, seisis keegi naine. See
oli silmapaistvalt riietud, värvitud huultega
ja paksu puudritolmuga põskedel.

„Kas arvate mind?“ küsis Harold viivi-
tades.

Naise suust tuli lühike naer.

„Keda siis muidu? Teisi siin lähedal ei
ole.“ Siis jätkas ta sumbutatud häälega:
„Nägin, kuidas sa kimbu vette viskasid, mu
poiss.“

„Paraku,“ vastas Harold. „Soovisin pa-
rajasti, et ma seda ei oleks teinud.“

„Oled veider mees. Viskad midagi vette
ja kohe tahad seda jälle kätte saada. Nüüd
oled sellest lahti, kui mitte seda sadama-
politsei välja ei õngitse, ja see pole küllalt
tõenäoline, mis?“

„Seda usun minagi,“ vastas Harold. „Head
õhtut!“

Ta pööras minema, kuid naine peatas
teda.

„Ei, ei, kullake,“ ütles pidaja pisut tera-
vamini. „Sa jääd. Mind ei saa sa petta.
Mis oli kimbus?“

Harold silmitses teda üllatanult.

„Ma ei tea küll, mis teil sellega tege-
mist on,“ vastas ta, „aga kui seda just ta-
hate teada, siis ütlen: vanad riided.“

„Sinu omad?“

„Muidugi.“

„Mis sa siis oled teinud?“

„Ma ei saa teist aru.“

„Ära edvista. Ei millegi pärast ei viska
keegi riideid vette. Mis sa mulle annad, kui
ma kordnikule seal eemal midagi ei teata?“

„Minupärast ütlege temale, mis tahate.
Olen visanud oma riided vette põhjusel,
millest teie iial aru ei saaks.“

„Noh, hea küll, siis läheme politseiniku
juure. On sündinud roim. Lugesin seda aja-
lehest. Kes ütleb mulle, et sina see ei ole,
kes selle tegi? Riidekimbuasi on väga kaht-
lane. Usun, küllap kordnik sinule küsimusi
esitab, kui ma talle loo ära jutustan.“

„Noh siis kutsuge ta siia,“ ütles Harold
pahaselt, „ma ootan siin.“

Jälle naeris tüdruk — see oli kõle, pil-
kav naer. See sobiks sulle,“ ütles ta. „Kui
ma tagasi tulen, oled sa ammugi haihtunud.
Aga ma näen juba, sinu käest pole midagi
loota. Anna mulle vähemalt midagi juua.“

„Heameelega,“ vastas Harold, „aga kui
see teile sobib, annan teile parem raha
selleks.“

Tüdruk silmitses teda vihaselt.

„Nii, mina pole sulle küllalt õilne?“ hüti-
dis ta kähisevalt. „Pea oma raha omale,
aga sa pead kaasa tulema minu kulul —
muidu kaeban kordnikule.“

Vaevalt viivitas Harold veel. De Quin-
cey oli kord sarnast seiklust kirjeldanud.
Suur luuletaja ei olnud häbenenud uutlita-
tüdrukuga kõrtsi külastada. Harold vastas
viisakalt, mis tüdruku hämmastama pani:

„Tulen muidugi kaasa, kui seda soovite,
aga . . .“

„Mis aga?“ katkestas tüdruk. „Me lä-
heme „Risti“. Portvein on seal väga hea.“

Tüdruk juhtis ta läbi kitsaste tänavate
ühte kaunis viisaka välimusega väikesse
kõrtsi. Kõrtsil oli suur tuba, mille seinä-
ääres seisis terve rida akendeta, aga toa
poole lahtiseid alkoove. Ühesse sellisesse is-
tusid nad. Suure toa keskel suure laua üm-
ber istusid mõned mehed. Alkoovist, kus
Harold oma saatjannaga istus, ei saanud
mehi näha, küll aga võidi seal nende kõ-
net kuulda. Harold jõi vaikides veini, tüd-
ruk lallutas tasakesi mingisugust laulu ja
lõi selle juures jalaga takti. Sellejuures sil-
mitses ta noort meest teravasti, aga mitte
vaenulikult.

Jutt kesklaua juures tõusis ikka valjemaks.

„Küll nad ta kätte saavad,“ hüüdis keegi, „selles ole kindel.“

„Olekski õige, sest roim oli väga külma-vereline.“

„Ta nimi on juba teada,“ tähendas kolmas. „Lugesin seda õhtulehest. Harold Gast on ta nimi.“

Harold kähvas toolilt püsti, karjatus huultel ja hirm silmis. Tüdruk pani talle käe suule ja lämmatas ta hääle.

„Istuma jää, narr!“ sosistas ta.

Harold vajus toolile ja oli surnukahvatu. Laud, toolid, peegel tema vastas tantsisid ta silmade ees metsikult. Kõrvad kohisesid. Tüdruk täitis ta klaasi ja ulatas selle temale kätte.

„Joo ja ära liiguta ennast enne toibumist!“

Vaikselt istudes kuulsid nad mõrtsukatöö üksikasju, mis olid laudkonna jutuaineks. Need ei kõlanud hästi. Keegi üle kuuekümneme aastane vana mees leitud kusagil põhja pool voodist surnult. Tema laiba kõrval seisnud lahtimurdud rahakast, mille sisu, kaugelt üle 100 naela sularahas ja veel teised väärtused, puudunud. Ainustki jälge polnud leitud, mis oleks osutanud murdvargusele väljaspoolt, mispärast tegija peab olema keegi majaelanik. Selles majaelanikus pole ka kahtlust, sest tapetu õepoeg, Harold Gast, olla seitsaadik kadunud. Seega olla asi väga selge.

Teised hääled segunesid, kes veel midagi teadsid pajatada. Ohtul enne roimatööd oli tapetu õepojal, Harold Gastil, onuga tüli olnud, arvatavasti raha-asjus. Siis olla nähtud, kuidas Gast silmanähtavalt kõige suurema rutuga Londoni kiirrongile hüpanud. Tema vangistamine olla vaid mõne tunni küsimus. Politsei teadvat juba, kus ta viibivat. Põgeneja isikukirjeldus liikuvat juba maal ringi.

Tüdruk silmitses Haroldit vargselt. Kui klaasi oli tühjendanud, tellis tüdruk uue pudeli. Naiskelnerile, kes neid pudeleid tõi, paistis mehe kahvatus silma. Ta noogutas tüdruku poole pead.

„Nähtavasti pole teie sõber küllalt terve?“

„Jah, ta oli eile lakku täis ja täna on tal hirmus pohmelus. Küll portvein ta arvatavasti varsti jälle jalule aitab.“

Tüdruk sundis teda jooma ja raputas siis pooleldi joobnut:

„Kas saad käia?“ küsis ta. „Peame katsuma, et siit välja saame.“

Vaevalt märgatav peanoogutus oli vastus.

„Siis tule!“

Tüdruk maksis arve ja saatis ta välja. Seal jäi Harold abitult seisima.

„Toibu,“ ütles tüdruk teravasti. „Kui sa sedasi tolgendad, oled sa varsti kordniku pihus. Kuule mind! Nüüd otsid omale rahuliku puhkepaika ja magad välja. Oma magamisepaika ei või ma sind kaasa võtta, sest kui politsei kedagi jälgib, siis otsib ta kõige pealt meie juures. Kas Londonit tunned?“

„Olen täna esimest korda siin,“ vastas Harold tasa.

Tüdruk silmitses teda teravasti.

„Nii siis alles roheline? Siis pean sind küll juhtima. Edasi!“

Umbes poole tunnise vaikse käigu järele läbi kitsa tänavaterägstiku jäi ta seisima ja ütles:

„Ütle, kas oled jälle pooleldigi kaine?“

„Jah,“ vastas Harold pead noogutades. „Ma tänan teid teie lahkuse eest. Ei tea, mis ma teieta oleksin teinud.“

Ta võttis mõned väärt-paberid taskust, kuid tüdruk tegi tõrjuva liigutuse.

„Hoi a raha omale,“ ütles ta. „Mina seda ei taha. Nüüd pane tähele! Siin tänaval seisab üks õomaja teise kõrval. Sa ei saa eksida. Võta tuba ja mine voodisse. Selle nurga inimesed ei küsi külalistelt, kust nad tulevad ja kuhu lähevad. Kui sinult sellegipärast midagi küsitakse, siis ütle, et oled mõni teenistusetä näitleja või midagi muud sellesarnast.“

„Täna, mõistan,“ vastas Harold.

„Siis head ööd!“

„Head ööd!“

Tänavala lõpul nägi ta jällegi Themse pinda läikivat. Rahapaberid, mis tüdruk tagasi lükanud, ikka veel käes, läks ta alla kaldamüürile. Kedagi polnud lähedal. Ta viskas rahad vette. Metallraha ta püksitaskus järgnes. Siis istus ta pingile ja sulges silmad.

5.

Õõ põrgus ja hiljem.

Harold uskus mäletavat kusagil olevat lugenud, et peaaegu iga inimene vähemalt kord oma elus ühe õõ põrgus veedab. Kui saabus hommik, siis teadis, et kuulus enamiku hulka. Ta ei olnud saanud sekunditki magada; ta ainsad puhkamisetunnid olid olnud silmapilgud täis lõtvust, mis teda aegajalt valdas. Ainult haihtuvail vaheajul olid punased tuled ta silmade ees ja Feldvicki vana tarretud pilgud kustunud, ja ta elamused ujusid nagu külmas udus.

Kui ta aoajal sõbad avas, otsis ta silmadega harilikke sitsieesriideid, mis Feldvickis ta toa akende ees rippusid, madalat lage, piiblisalmidega kuhjatud seinu ja küsis eneselt: kas see kõik pole olnud vaid unelm.

Kuid ei! Tema ees seisis valge uduvine all lai jõgi ja tema ümber majademer. Nüüd saabusid ta mõtted jälle tõsisesse ellu. Talle tuli meelde, kuidas ta siia oli saanud. Puuderdatud põskedega tüdruk oli ta siia toonud ja talle ülesandeks teinud tuba võtta. Pärast tüdruku lahkumist oli ta raha jökke visanud ja siis ise ühe pingi üles otsinud. Pikutamisest kange, tundis ta, kuidas ta kehaliikmed valutasi. Peas aga vasardas ägedasti veri.

Tüki aja pärast teatasid endid elunõuded, ja talle tuli meelde, et ta kaua aega midagi polnud sünninud. Milline suur jõledus, et kõik oma raha oli ära visanud. Vististi oli ta sedatehes olnud joobnud, või oli hirm ta närvid rikki ajanud!

Mis nüüd? Lihtsaim tee oli kahtlemata esile astuda ja ütelda: Siin ma olen, Harald Gast, keda otsite; mis te minust tahate? Kes võib tõendada, et mina see olin, kes vanamehe Feldvickis maha löi? Ta tõusis tuikudes. Päev oli juba alanud ja tänavail hakkas pikkamisi elu liikuma. Kordnikust mööda, kes teda uudishimulikult silmitses, läks ta üht tänavat pidi jõe äärest üles poole. Tänavaaäres nägi ta meest vestiväel, kes asjatult katsus raskeid akna eesriideid kaupluse vaateakna eest üles vinnata.

„Kas tohin teid aidata?“ küsis Harold. Vestiväel mees võttis ettepaneku tänuga vastu. Tema abi olla kord jälle hilistunud, seletas ta. Kui töö tehtud, võttis mees mõne vaskraha taskust ja silmitses abilist kohmetult.

Harold märkas seda ja naeratas.

„Ei, ma raha ei taha,“ ütles ta, „aga kui te mulle midagi süüa annaksite, oleksin teile tänulik. Olen nälgjane.“

Lihtsa, aga ranmusa eine järele hakkas mees minekule valmistuma.

„Kas ei tahaks te ennast pesta?“ küsis vestiga mees.

„Meeleldi,“ seletas Harold naeratades.

Ihult ja hingelt värskena läks Harold veerandtundi hiljem jälle tänavale. Päev ei olnud temal mitte pahasti alanud.

Lähem soov oli tal hommikuleht, aga isegi selleks polnud tal raha. Aga talle tuli meelde, et Londonis mitmel pool avalikud lugemistoad on, kus ajalehti saab lugeda. Lähem kordnik juhatas talle sinna teed

Ilmus „Arengu“ kirjastusel trükist uus raamat:

PEETER GRÜNFELDT

Minu kodu

Kogu luuletusi kodumaale

Hind 2 krooni,

See raamat on välja antud meie ajakirja „Romaani“ toimetaja Peeter Grünfeldti 50-aastase kirjandusliku tegevuse mälestuseks tema 65-aastase sünnipäeva puhul 1. oktoobril 1930. Raamat on ilmunud pidulikult kuues ja sisaldab valiku vana ajakirjaniku luulest. Eriti leidub raamatus rohkesti isamaalikku luulet, millest meie heliloojad (Juhan Aavik, Miina Hermann, Artur Kapp, Anton Kasemets, Raimund Kull, Arkadius Krull, Mihkel Lüdigi, Enn Wörk K. Tümpuu ja teised) juba hulga on koorilaulu jaoks ilusad viisid loonud. „Minu kodu“ tahab eriti noorsoole

. . . olla tuleandja
oma vaikse viisiga,
elutule tuppa kandja,
südameste süütaja.

Kes raamatu hinna rahas või markides kirjastusele ette saadab, sellele saadetakse raamat postikuluta koju kätte.

Maja oli ilus ja mitme suure lugemissaaliga, kus ajalehed seinte külge kinnitatud. Ta luges ühe lehe teise järele läbi. Viimast käest pannes tundis ta, nagu oleks vabaneud raskest koormast. Iga leht kirjeldas Harold Gasti surma Midland-ekspressis veergude pikkuselt. Seega olid vist politsei uurimused Feldvicki farmer Stongi asjus lõpnu. Ajakirjandus oli igamehele selgeks teinud, et Harold Gast enam ei elanud. Nii polnud tal siis enam midagi karta.

Lõuna paiku hakkas ta kõht jällegi urisema, ja nüüd polnud enam aknaeesriideid, mida vaja oli üles vinnata. Kui ta tänavail ikka raskemaks muutuvall sammul edasi liikus, paistis talle ühe pandimaja silt silma. Ta suust oleks peaaegu rõõmuhüüe kostnud, kui talle meelde tuli, et tal uur taskus oli. See oli küll vaid hõbedast ja ta sai tema eest palju vähem kui lootnud, aga ta tundis ennast peaaegu kröösusena, kui mõni minut hiljem jälle tänavale astus. Lähemal tänavnurgal kõnetas ta kordnikku.

„Mul on mõned shillingid taskus,“ ütles ta, „ja ma olen väga nälgjane. Kas võite mulle nimetada lokaali, kus saan hästi ja odavasti süüa?“

Kordnik naeratas.

„Spargetti Compton streetil on õige lokaal teile. Seal antakse kahe shillingi eest süüa ühes veiniga, mis väga hea on. Minu õimees, kes seal raamatuid peab, on mulle ütelnud, et kogu Londonis paremat ei võia olla.“

Harold leidis Spargetti restoraani kordniku juhatause järele kergesti kätte. Ta võttis väikese laua ääres istet ja tellis midagi. Lokaal oli juba kaunis täis. Küllastajad näisid kuuluvat enamikus sellesse klassi, keda kutsutakse boheemkonnaks. Nende vahel valitses kerge toon ja kõik näisid üksteist vastastikku tundvat.

Kordnik polnud liialdanud; söök oli hea ja rikkalik. Kui kõht täis, süütas ta sigareti ja mõtiskles parajasti, kui hea oleks, kui siin keegi viibiks, kellega saaks mõtteid vahetada, kui ta just oma küünarnuki kõrval häält kuulis:

„Tere lõunast!“

Harold vaatas üles. Keegi uus võõras oli tema laua ääres istet võtnud.

6.

„Inimesteta linna“ autor.

Harold teretas vastu enam kui hariliku südamlikkusega. Naaber võttis söögikaardi ja süvenes sellesse. Siis pistis ta enesele monokli silma ette ja vaatas naeratades Haroldile.

„Milline on tänane sööt?“ küsis ta.

Harold ei taibanud kohe, mis teine mõtles. Siis vastas ta:

„Kui te arvate sööki — siis oli ta hea.“

Uus tulnuk silmitses Haroldi kriitiliselt.

„Olete siin küll vist võõras?“ küsis ta.

„Aga teie vastutusel tahan katset teha.“

Ta hüüdis kelneri, kes teda väga aupaklikult teenis.

Uuele võõrale suppi tuues tõi kelner Haroldile ühtlasi kohvi. Võõras nägi seda ja ütles:

„Näen, et olete juba valmis, aga palun, jääge veel natukeseks. Mina ei söö heameelega üksipäi. See eksitab minu seedimist.“

„Heameelega,“ seletas Harold. „Mul pole midagi teha ega kuhugi minna.“

„Teie õnnelik!“

„Ütlete seda nii, nagu mõtleksitegi nii tõesti,“ vastas Harold naeratades.

„Seda ma teengi,“ vastas võõras. „Sellest on möödunud aastad, mil olen minagi sellises seisukorras kui teie praegu, ja nüüd kades-tan ma teid. Teie terviseks!“

Ta tõstis klaasi veiniga ja maitses seda,

nagu oleks see olnud kallimat sorti nektar.

Jällegi pidi Harold naeratama.

„Et teie mind kauemini ei kadestaks,“ ütles ta „tahaksin ütelda, et ma praegu oma viimase väärtasja, uuri, rahaks tegin, sest et ma eilsest saadik enam midagi pole süü- nud.“

Võõras võttis ohates ühe oliivi kahvi otsa.

„Milline rikkus,“ ütles ta. „Mul pole enam aasta otsa uuri ja minu praegune varandus koosneb vaevalt ühest sihillingist. Aga mulle antakse siin krediiti. Peaks see usaldus igavesti kestma!“

Nii siis minu seltsiline, mõtles Harold. Ta silmitses imetledes võõra toredat ülikonda ja lille selle nõõpaugus.

„Aga teil on võimalus raha teenida,“ ütles ta.

„Arvate?“ vastas võõras, monoklit siid-taskurätikuga pühkides. „Teatud määran on teil õigus, mu sõber, aga see määr on väga väike. Külmasüdamega ja tänamatu peatoimetaja hindab mu teenistuse väärtust nädalas viiele naela. Olla inimesi, kes sellega oskavat elada, mina aga pole sellist veel näinud.“

„Teie olete siis kirjanik?“ küsis Harold ärevalt.

„Olen „Empire-Magazini“ abitoimetaja. Mitte sugugi kohane elukutse mehele, kes kord kunstikõrgusele püüdis, aga inimene tahab süüa ja juua, suitsetamisest ei maksa rääkidagi.“

Haroldi silmad läikisid.

„Teie olete „Empire-Magazini“ juurest?“ küsis ta.

„Jah, see au mul on. Minu arvates ei saaks see ajakiri kuudki minuta elada. Muidugi usub mu peremees midagi muud. Miks see teid üllatab?“

„Sest et ma sinna mõne kuu eest mõned novellid saatsin. Üks neist on vastu võetud. Nüüd ootan ma juba mitu nädalat ta ilmu- mist.“

„Mis oli vastuvõetud novelli nimi?“

„Inimesteta linn“. Kirjutaja on ära tä- hendatud Harold Janseni nimega.“

Võõras täitis Haroldi klaasi oma pudelist.

„Kelner,“ hüüdis ta, „veel üks pudel. Sõber Harold, selle peale peame jooma. Tun- nen teie novelli, sest mina ise soovitasin seda Drexleyse, peatoimetajale, vastuvõtmi- seks. Arvatavasti ilmub ta lähemal nädalal.“

Haroldi nägu lõi särava. Nii siis oli saa- tus temale ometi armuline. Alles veel eile oli ta temale vastu vahtinud õõnsaist sil-

mist, oli talle isegi enesetapmist suggereerinud, ja nüüd naeratas ta temale töötavalt.

„Kas olete Londonit külastamas,“ jatkas ta lananaaber, „või tahate siia jääda?“

„Tahan jääda,“ vastas Harold. „Olen oma taga kõik sillad purustanud.“

„Minu nimi on Rice,“ esitles ennast „Empire“ abitoimetaja. „Teie nime ma juba tean. Muide, teie saadetus kandis Feldwicki postitemplit, kui ma ei eksi. Kas olete eilseid ja tänaseid lehti lugenud?“

Harold kahmas lauanurgast kinni ja kahvatas. Aga toibus kohe jälle ja ta vastus kõlas rahulisena:

„Ma pole viimastel päevadel peaaegu muud teinudki kui lehti lugenud.“

„Siis leidsite muidugi ka roimaloo?“

„Muidugi.“

Rice oli silmanähtavalt huvitatud. Ta ulatas Haroldile oma sigaretitoosi ja tellis kümlit.

„Kas ehk tundsite juhuslikult seda Harold Gasti?“ küsis ta.

Harold eitas.

„Ainult nime järele,“ vastas ta. „Minu elukoht seisab Strongi elukohast kaunis kaugel ja inimesed elavad seal väga lahus.“

Nüüd läks Rice üle õnnetusele rongis.

„Teate,“ ütles ta, „minu arvates oli politsei liig häbemata oletama, et see mees oli Harold Gast.“

„Miks?“ küsis Harold. „Vagunist leiti tema nimekaart ja taskurätik monogrammiga H. G. Edasi teati, et ta rongi oli tulnud. See kõik tõendab seda.“

„Võib olla, et teil on õigus,“ vastas Rice mõtlikult. „Ja siiski — aga jätame see. Näen, et teil igav hakkab. Pealegi pean ma kohe minema. Millal külastate Drexleyd, meie ülemhärarat?“

„Millal on seks kõige soodsam aeg?“

„Seda pole kerge ütelda,“ vastas Rice. „Teate mis? Tulge kohe kaasa. Mina tutvustan teid.“

Kui Harold tõusis, tundis ta, et ta põlved nõtkusid. Jälle see hirmus hirmutunne! Miks? Harold Gast oli surnud. Ainult Harold Janson elas, ta ja viimaste päevade pilved olid lahkunud.

Ta jõi klaasi tühjaks ja järgnes eesruttavale uuele tutvusele.

7.

Kummaline kiri.

Drexley, „Empire-Mogazini“ peatoimetaja, istus oma toas pika laua ees ja vaatas parajasti lõuna-postiga tulnud kirju läbi,

**Imeodavasti ja hästi ostate
jalanõusid**

Estoking
Tallinn

**praakjalanõudekauplusest,
vabriku majas. S. Tartu mnt. 61-c.**
Laulupeo t. nurgal (trammipeatus).

Enamiku neist lükkas ta kõrvale, üleandmiseks oma abitoimetajale, mõned avas ta ise. See oli ülesanne, mis talle ei meeldinud, sest ta vihkas väikesi tülitusi.

Ta tuba paljastas ta iseloomu. Oli täis korratust. Igalpool, laudadel, toolidel, isegi kaminasimsil, valitses kaosline surimuri. Paks tolm kattis kohti, kuhu mehe tegevuskäsi ei ulatunud. Ainult üks ese ruumis osutas hoolekannet — daami pilt, mis seisis ta kirjutuslaual nii, et parim valgus temale langes. Drexley puhastas seda igapäev ise oma siidtaskurätikuga.

Muidu polnud tema juures midagi erilist märgata. Ta oli suur, laiaõlaline, nurgelise peaga, kareda suuga ja teravate silmadega. Omatahtline inimene, kes varustatud eelarvamistega, oleks otsustanud mõni füsiognoomik.

Kirjade hulgast leidis ta ühe, mida nähes ta ükskõiksus silmapilk kadus. Kirjatümbrik oli raskest paberist ja tema siilul seisis üheksatorniga kroon — käekiri on naiselik.

Mis võis see daam temale kirjutada? Tema kiri oli väga haruldane, sest ta oli tujukas naine, nagu ta seda paremini teadis kui keegi teine. Põnevalt rebis ta ümbriku lahti ja luges.

Grosvenor-Square nr. 20
Kesknädalal.

„Armas sõber!“

Olen teid tihti palunud, et annaksite noortele inimestele, kes mind huvitavad, teenistust, nii et teile minu tänane palve ei võiks paista sugugi kummaline.

Keegi noor kirjanik, nimega Janson, on teile saatnud ühe novelli, mis te vastu võtsite ja mispärast ta loodab, et temale edaspidigi veel oma lehe juures tööd annaksite. Mina ei soovi praegu, et see lootus täituks, vaid palun tema novelli avaldamist kui ka temale raha andmist nii kaua kui võimalik edasi lükata.

See nõue äratav teie muidugi imestust. Seletuse selle kohta annan teile suusõnal. Minu juure tulevad täna mõned sõbrad ja ma rõõmustaksin, kui teidki nende hulgas näeksin. Kui tulete, palun teid selle nooremehe käsikirja kaasa tuua, kuna ma ise tahan veenduda, kas ma „Empirele“ kahju või kasu saadan.

Teie ustav

Gabriele von Reuss.“

Drexley luges kirja mitukorda imestades, siis võttis ta majatelefoni toru ja kutsus faktori oma juure.

„Mr. Varmington,“ ütles ta, „kas Jansonil novell on juba laotud?“

„Jah,“ vastas faktor, „isegi juba ümber murtud. Peab ilmuma lähemas numbris, eks ole nii?“

„Ei, jätke ta veel seisma ja võtke tema asemele mapist mõni teine sama pikk novell.“

Mees silmitses toimetajat imestusega.

„Teie pidasite sellest ju suurt lugu?“ vastas ta. „See olla parim kõigest, mis te seni olete saanud.“

„Mis sellest. Mul on põhjusi. Novell ilmub alles, kui mina selleks uue käsu annan.“

Trükikoja juhataja kadus ja Drexley pühendus jälle oma tööle. Paar minutit hiljem koputati. Ukse vahel seisis Rice ja tema taga keegi noor, suur mees säravate silmadega ja kergesti päevitunud põskedega, lihtsalt, aga viisakalt riides.

„Sain täna juhuslikult Jansoniga tuttavaks,“ ütles Rice, „ja tõi ta kohe kaasa. Teie tahtsite temalt ju rohkem tööd ja ma arvasin, et suusõnal seda kergem on teha.“

Drexley oli sama keeletu kui Harold närviline. Rice, kes midagi ei aimanud, läks ukse juure. Juba oli tal käepide käes, kui ta veel kord pööras.

„Enne majast lahkumist tulge veel minu tappa,“ ütles ta. „Tahaksin teiega veel kõnelda.“

Harold pomises arusaamatu lubaduse. Üksi jäädes mehega, kes „Empire-Magazini“ saatuse üle valitses, imestas ta selle otsa volte nähes. Tema tulek oli olnud mitte küllalt tseremoniaalne. Rice oleks pidanud teda teatama, aga lõpuks polnud see ju tema, Haroldi, süü.

Drexley asus kohe asja juure. Tahtis piinlikku jutlemist ruttu lasta mööduda.

„Teie tulite vist oma novelli järele küsima, mr. Janson?“ algas ta. „Õige kena asi algajale, kes te ju kahtlemata olete. Ma loodan kindlasti, et seda kord saan tarvitada.“

Ehmudes vaatas Harold tles.

„Te kirjutasite mulle ju, et mu novell on vastu võetud, ja mr. Rice ütles mulle, et te juba lähemas numbris ilmub.“

Drexley raputas pead.

„See on võimatu. Meie ajakirja numbrite sisu on juba kuudeks kindlaks määratud, ja enne kui teie novell tuli, oli meil nii suur hulk lühikesi jutte tagavaral, et neist saaks kaheks aastaks. Oma korraldusi ei saa me ümber lükata.“

Nooremehe süda muutus tinaraskeks. Raske oli tal rääkida.

„Siis sain ma mr. Ricest vististi valesti aru,“ ütles ta. „Selle järele, mis ta mulle ütles, oletasin ma, et leian teie lehe juures alalise teenistuse. Sellest oleneb mul kõik.“

„Kahetsen, aga ei või teile lootust anda. Kirjanduseturg on täis ja meil on juba suur hulk kaastöölisi. Kui tahate oma novelli siia jätta, siis panen ma ta parajal ajal lehte, muidu on käsikiri teie käsutada. Rohkem ei ole mul teile praegu ütelda.“

Harold tõstis pea. See käis ümber, aga ta otsustas vahvaks jääda.

„Täna,“ ütles ta. „Mõtlen asja üle järele ja teatan teile siis seda.“

Drexley nägi külalise võitlust. Temagi oli kord noor olnud ja tundis nüüd enese vastu nagu põlgust.

„Vahest jätate mulle oma aadressi,“ ütles ta. „Selleks puhuks, kui teid vajan.“

Harold viivitas hetke.

„Kui mul aadress on, teatan teile seda,“ vastas ta. „Olen eilsest saadik siin ja pole veel korterit võtnud.“

Drexley laskis tal lahkuda, enne veel vihast pilku heites ilusale näole, mis talle laual seisvast pildilt vastu naeratas.

Harold pani ukse enese taga kinni ja lahkus nagu põgenedes majast. Lubadus oma uut sõpra, Ricet, külastada, oli unustatud.

8.

N a i s e t u j u .

Viimaks leidis Drexley võimaluse Gabriele von Reussiga üksi kõneleda. See oli teda muidu ainult enese juurde palunud, kui ta üksi oli, või kui ta enese juurde oli kutsunud vaid väikese tuttavateringi. Drexley oli üllatatud olnud nähes, kuipalju külalisi koos oli, kellest ta pealegi kedagi ei tunnud.

„Ma kardan, et tunnete igavust,“ ütles Gabriele oma pilkaval viisil. „Paraku polnud ma nagu aimanudki, et täna niipalju võõraid kogub.“

„Mina tunnen tõesti, et ma täna siia ei sobi,“ vastas Drexley. „Palun, seletage mulle teie tänane kiri ära ja siis lubage, et lahkun.“

Gabriele pööras tema poole oma näo, millel seisis naeratus.

„Väga viisakas teie ei ole, mu sõber,“ ütles ta. „Kuna me üksteist enam mitu nädalat pole näinud, oleksin võinud teie poolt suuremat vaimustust oodata.“

Drexley otsaesine läks pilve.

„Teie teate väga hästi, mis ma mõtlen, krahviina,“ vastas ta. „Jääksin heameelega kauemaks, aga teie kuulute täna teistele külalistele. Utelge mulle, mispärast te nõudsite, et ma selle nooremehe vastu peaksin olema viisakuseta, ja siis lubage, et lahkun.“

„Kas olite tema vastu tõesti viisakuseta?“

„Väga. Ma ei pidanud sõna ja jätsin oma lehe ilma kaastöölisest, kes töötas saada meile väga kasulikuks. Miks te seda nõudsite? Lubasite kirjas, et annate mulle seletuse.“

„Seletused on nii igavad,“ vastas Gabriele haigutades.

„Kas see noormees teid ehk haavas?“

„Mind haavas? Milline naeruväärt möte!“

„Ma ei saa teist aru,“ seletas Drexley. „Muidu ei tee te ju midagi põhjusest.“

„Olen tujukas naine, nagu seda mulle teiegi mitukorda olete ütelnud,“ vastas Gabriele. „Seekord oli see aga enam kui tuju. Ma pakkusin noorele mehele abi ja tema lükkas selle tagasi. Tahtvat omast jõust kõrgele jõuda, seletas ta. Minul aga on nõu temale aegsasti selgeks teha, et tee kirjanduslikule kõrgusele viib läbi tiheda okasraba.“

„On see kõik?“

„Kõik!“

„Tema haavas teie edevust ja teie alandate ennast seega, et kavatsete talle kätte maksta. Seda ei oleks ma teilt oodanud.“

Gabriele ei vastanud. Kõrvvalsaalis laulis keegi üht itaalia aarit, millele järgnes käteplaksutus. Drexley tõusis.

„Nüüd tean, mida teada tahtsin, krahviina,“ ütles ta. „Head õhtut!“

Ka krahvinna tõusis. Seistes oli ta sama pikk kui Drexley. Küsiv pilk tema silmist näis küsida tahtvat, kuipalju ta Drexley silmas heast arvamisest kaotanud.

„Kas olete minule pahane?“ küsis ta.

„Seks pole teil õigust.“

„Selles pole ju õieti midagi paha. Nüüd tuleb ta minu juurde ja mina juhin ta õigele teele. Võimalik, et ta jõuab veendu-

Järgmises numbris hakkab „Kolmnik-tähe“ lõppedes ilmuma

uus põnev romaan,

mille tegevustik lugejale maalib kütkestava pildi India imedemaalt.

„Romaani toimetus.“

musele, et mina temale kasulikum võin olla kui teie.“

Drexley vaikis. Mõtles krahvinna endistele kaitsealustele. Paar neist olid ehk edasi jõudnud, kuid teised? Krahvinna luges need mõtted ta näolt, ja nüüd sai tema oma korda pahaseks.

„Tean, millele mõtlete,“ ütles ta, ja see pole teist ilus. Kui vaene Austin ja Fennel ja Morrisson põhja läksid, siis polnud see minu süü.“

„Aga armuline proua, neile vaestele oleks parem olnud, kui nad teiega mitte ei oleks tuttavaks saanud. Vististi olid teil nendega head mõtted, teie olete suurmeelne, kaastundlik, aga teis peitub ka midagi kuratlikku. Teete mehed oma orjadeks ja tapate nad oma headusega. . .“

„Tunnistage, et mind arvate võrgutajaks,“ vastas krahvinna. „Milline jõledus! Mispärast ei suuda mehed, keda ma aitan, unustada, et olen naine! Kas pole hirmus, et sellised head teod pean lõpetama sellepärast, et kõik minusse armuvad?“

Paar härrat lähenesid temale. Ta andis Drexleyele ruttu kätt.

„Üht luban ma,“ ütles ta, „et selle noore mehega õige ettevaatlikult ümber käin.“

„Kui ta tuleb,“ vastas Drexley.

„Jah, kui ta tuleb,“ ütles krahvinna ohatas.

Drexley läks klubisse, mille liige ka Rice oli. Ta leidis oma abitarvitaja biljardit mängimast ja tõmbas ta kõrvale.

„Rice,“ ütles ta „soovin, et te seda noort meest, kelle te täna minu juurde töite, silmas peaksite. Kas teate, kus ta viibib?“

Rice vaatas ülemusele silma.

„Kus ta viibib?“ kordas ta õlgu kehitudes. Siis osutas ta tumedale jõeale, mis aknast nähtaval. „Arvatavasti seal all. Ja kui veel mitte, siis varsti.“

Ta jättis Drexley seisma ja läks mängu- seltsilise juurde tagasi.

(Järgneb.)

Tõtt ja nalja.

Gori-nali.

Hambaarst: „Teie amet, mu härra?“

Gori: „Karikaturist!“

Hambaarst: „Hea küll, siis tõmban Teie hamba nüüd nii välja, kuidas Te seda mõnikord „Vabas Maas“ olete joonistanud!“

Ajakirjanik.

Ajakirjanik sureb ja jõuab taevavärava ette. Peetrus avab värava vaateklapi ja küsib:

„Mis amet Teil on?“

„Olen ajakirjanik!“

„Välja!“ on vastus.

Ajakirjanik läheb jälle teele ja jõuab põrgu värava ette. Seal seisab kolme jalaga karvane naine, vanakurja vanaema, ja kisen ab temale vastu:

„Mis amet?“

„Ajakirjanik!“

„Välja!“ sülitab vanamoor.

Ajakirjanik läheb jälle teele, istub kuhugi keldri trepiastmele ja hakkab ajalehte välja andma. Kolm nädalat hiljem on tal priikaardid taevasse ja põrgusse.

Persia vanadsõnad.

Inimene on enam kui loom, sest inimesel on sõna. Kuid kes seda ettevaatlikult ei tarvita, sellest tuleb, Allah eest, looma eelistada.

Rohi on maa juuksed ja tuul nende kamm.

Meil on kaks silma, kaks kõrva ja üks suu, et kaks korda näha, kaks korda kuulda ja nii vähe kui võimalik rääkida.

Näed sa oma vaerlast maas, siis mõtle, et sinagi võid kukkuda.

Ära mõtle liig palju enesele, muidu hakkad ennast kiitma. Ära alanda ennast eneselaitsusega teiste silmas, aga tunne oma vigu, et neid saaksid parandada.

Kes heameelega kuulab teiste laimujuttu, on ka ise laimaja.

Norra vanadsõnad.

Neiud on head, tütreid on head, aga kust tulevad küll kurjad naised?

Ei leita luuta kala ja veata inimest!

Kui kassil pole õnne, siis jääb talle hiir kõrisse.

Kus rõõm on toas, seal ootab mure eestoa.

Tasu.

„Teie päätsite minu elu,“ ütles veesttõm-matu liigutatult. „Midagi, mis nõuate, pole mulle palju, kui mul see võimalik on täita.“

„Noh, hea küll. Siis abielluge minu ämmaga ja minge temaga Ameerikasse!“

* * *

„Ma kuulsin, et olite raskesti haige.“

„Raskesti haige? Mu armas, olin nii haige, et iga päev ajalehest surmakuulutusi uurisin, kas mina ka mitte nende hulgas ei ole.“

* * *

Naine: „Ma tänan sind sünnipäevakoogi eest, armas mees. Aga mis tähendab õõglamp selle peal?“

Mees: „Noh, tal on 60 küünalt!“

* * *

„Isa, mis on chef?“

„Chef on mees, kes alati liig hilja tuleb, kui mina liig vara tulen, ja kes alati liig vara tuleb, kui mina hiljaks jään.“

* * *

„Sellise palavaga ei tea tõesti, kas peab vähe või palju jooma.“

„Tehke nagu mina: joon vähe, aga tihti ja siis palju!“

* * *

Apteekriõpilane: „Ja mis peitub siis selles pudelis, mil pealkirja ei ole?“

Apteeker: „Mitte midagi erutavat. Sellest võtame siis, kui me rohusedelist aru ei saa.“

Hirmus!

„Jah, Jüri, põllutööga pole enam midagi uhkustada! Iga koorma sõnnikut peame suust kokku hoidma.“

* * *

Ants tuleb reisilt tagasi. Naine on talle jaama vastu tulnud. Ja ei ole mehe külma teretusega rahul. Etteheitvalt ütleb ta:

„Häbi sulle, Ants, nii külma teretuse eest. Vaata seal neid. Näe, kuidas seal see härra oma abikaasat südamikult suudleb!“

Kuid Ants õpetab naist:

„Jah, aga ära ka unusta, et see mees naist Jumalaga jätab!“

Eksamil.

„Ja nüüd, härra kandidaat, mis teate teie Vana-Egüptuse kuningatest?“

„Nad on kõik surnud!“

* * *

„On see mõni härg!“ küsib linnapreili talumehelt, kes looma mööda viib.

„Ei, kaheaastane lehm.“

„Kust võib ta vanadust tunda, mees?“

„Sarvist.“

„Ahaa, no jah, tal on ju kaks sarve!“

Koolis.

„Mu poiss, ütle, missuguste loomatõugude hulka kuulub prillimadu?“

„Lühinägeliste hulka!“

Mõistatuse lahendus

Nr. 14 (200)

	3	6	19	46	33	30	
5	20	45	34	7	18	47	32
2	43	4	21	48	31	16	29
	22	35	47	17	8	49	
42	1	40	9	36	13	28	15
23	■	■	12	39	■	■	50
54	41	10	25	52	37	14	27
	24	53	38	11	26	51	

Lumehelbeke
Tasa, tasa
Liugleb aknale
Tasa . . . Tasa . . .

Nagu viibiks ta
Tasa, tasa;
Mõtleks tulles ka:
Tasa, tasa!

Miks nii tuksud rind?
Tasa, tasa!
Rahu ootab sind —
Tasa, tasa.

(Juh. Liiv.)

Aug. KRISTALL'I keelpillide
töökoda

V. Pärnu mnt. 12, tel. 32-21. Kõige vanem ja suurem Eestis, valmistab viiulid, altod, cellod, kontrapassid, gitarred, mandolined, balalaikad, tsitrid, keeled ja kõik üksikud osad; parand. ruttu ja hästi.

„Romaan“
annab ülevaate maailma
rahvaste kirjandusest.

MILLER autokummide

paremused on:

- 1) ühest tükist tald ja küljed, seepärast ei murdu;
- 2) lai teepinnakujuline tald ja seega aeglane kulumine;
- 3) ühtlane paindumus ja suur elastsus, seega väike sisemine hõõrumissoojus ja rohke kilomeetrite arv.

Tallinna ladu:

Heinr. Lagus,

MÜÜRIVAHE, 16, Laenupanga majas,
uks B. Telefon (2)12-53.

Ostudel ja järelpärimistel nimetage „Romaan’i“.

„Romaan“ tellimishinnad: 12 kuud (24 nr. nr.) Kr. 7.50; 6 kuud (12 nr. nr.) Kr. 4.00;
3 kuud (6 nr. nr.) Kr. 2.25; 2 kuud (4 nr. nr.) Kr. 1.60; Üksiknr. 40 s.

Praakjalanõude-

kauplused

TALLINNAS, Maakri tän 28,
NÖMMEL, S. Pärnu mnt. 38.

on

täiendatud uute tagavaradega.

Hinnad eriti odavad!

Eriti tarvilik tähelepanemiseks

on igale, kes oma kodu mugavaks
tahab teha, et

Ed. Donald'i mööbliärist

Narva maantee 31

leiate igasugu väärtuslikke **mööbleid.**

Tunnen kaasa kõigile majandusli-
selt viletsat ajajärku, seetõttu müün
kõiksugu mööbleid äärmiselt oda-
vate hindadega.

Nii siis palun lahkesti mööblitar-
vitajaid sisse astuda

Narva maantee 31

Ed. Donald'i mööbliärisse

Jõe tänava nurgal.

Austusega
mööblitööstur **Ed. Donald.**

M. LIIVER'i

kübaratööstus,

mis asus enne Kuninga tän. 3
on üleviidud

Rafaskaevu 2.

Vana kübarate ümbertöötamine
v. imase moe järele, uute tellimine
ja valmis kübarad. Palun lugupeetud endist
ja uut ostjaskonda austada mind minu
uutes ruumides endiselt oma töötellimiste
ja ostudega.

Austusega

M. Liiver.

Karusnahku

suures valikus

S. Karja 14

S. Karja 14

A. TAUB'i äris

Kodumaa tööstus

A.-S. „VILL” Narvas

Vabriku ladu Tallinnas

S. Karja 14

S. Karja 14

A. TAUB'i äris

Müügil: Milanees ja charmeuse
siiditrikoooriideid ja valmis naiste
pesu ja kleite.

Müük suurel ja väikesel arvul.